

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Centrul Republican de Resurse pentru Asistență Socială

M.Bulgaru

ASISTENȚA SOCIALĂ

GHID DE PRACTICĂ

Chișinău - 2005

CZU 36-054.73(082)

A 86

Prezentul Ghid include îndrumări metodice privind organizarea practicii la specialitatea *Asistență Socială*. Drept reper la elaborarea Ghidului au servit materialele, realizate în cadrul catedrelor de Asistență Socială ale Universităților din București și Iași.

Autor: Maria BULGARU,
doctor habilitat, profesor universitar

Tehnoredactare computerizată: Oleg BULGARU

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărți

Bulgaru, M.

Asistența socială: Ghid de practică / M. Bulgaru; Univ. de Stat din Moldova. Centrul Rep. de Resurse pentru Asistență Socială. -Ch.: Lyceum, 2005 (Tipogr. Orhei). -88 p.

ISBN 9975-9860-0-5

200 ex.

36-054.73(082)

*Lucrarea a fost editată cu sprijinul Organizației MENEDEK Ungaria
(Program Național de Dezvoltarea Competenței)*

© CRRAS

ISBN 9975-9860-0-5

INTRODUCERE

Ca domeniu distinct de activitate, **asistența socială** este definită drept un ansamblu de instituții, programe, măsuri, activități profesionalizate, servicii specializate de protejare a persoanelor, grupurilor și comunităților cu probleme speciale, aflate temporar în dificultate, care nu au posibilitatea de a realiza prin mijloace și eforturi proprii un mod normal, decent de viață.

Asistența socială este o *artă*, o *știință* și, cu siguranță, o *profesie*. Este o *artă*, deoarece presupune din partea celui care o practică o serie de calități personale, aptitudini deosebite, care prin educație dezvoltă deprinderi și abilități, formează talentul necesar pentru a acționa într-o mare diversitate de situații, pentru a-i putea înțelege pe oameni și a-i ajuta pe ei să se ajute singuri. Este o *știință*, pentru că a dezvoltat în timp idei, principii și concepte operaționale proprii. Este o *profesie*, pentru că presupune și ține seama de toate atribuțiile unei profesii: deține un corpus sistematic, organizat teoretic, de cunoștințe de specialitate; operează cu valori și simboluri comune; are instituții academice; se bazează pe un sistem legislativ și o dimensiune etică proprii; deține un profil profesional specific pentru a servi persoana în nevoie, în particular, și totodată pentru bunul mers al societății, în sens mai larg.

În domeniul asistenței sociale își găsesc aplicare o serie de teorii care provin în principal din științele sociale, și anume: din sociologie, psihologie, economie, antropologie, politici sociale etc. și care se constituie în fundamente disciplinare ale profesiei. Cu timpul, pe măsura dezvoltării ei, Asistența Socială și-a creat o serie de teorii proprii, devenind limpede că a acționa adecvat situației fără a dispune

de un bagaj de cunoștințe, ci numai prin învățarea din experiență, necesită timp foarte mult și un efort mult mai mare, creând o stare de nesiguranță față de propriile soluții și confuzie în luarea de decizii, dând naștere imposibilității de a descoperi semnificațiile corecte, explicite și sistemice în desfășurarea evenimentelor.

1. FORMARE PRIN PRACTICĂ

Profesia de *asistent social*, foarte actuală și tot atât de complicată, necesită ca de la bun început accentul să fie pus pe *pregătirea complexă* a viitorilor specialiști, pe îmbinarea armonioasă a pregătirii lor teoretice cu pregătirea practică. Necesitatea pregătirii practice a studenților de la specialitatea Asistență Socială este determinată de însăși natura acestei profesii: o profesie înalt umanistă cu responsabilități deosebite față de natura umană și destinul unor vieți omenești. Studentul, viitor asistent social, trebuie să fie conștient de specificul acestei profesii, care necesită ca el nu numai să fie înzestrat cu anumite aptitudini, ci și să dobândească altele noi, în special capacitatea profesională de a interveni fără risc pentru cei cărora trebuie să se dedice. Este tocmai rolul primordial al instituției de învățământ superior de a-l ajuta pe student să conjuge reușit cunoștințele pe care le-a obținut în cadrul ei cu capacitatea de a le aplica practic, de a interveni, într-o manieră corectă, în toate situațiile pe care va trebui să le rezolve ca specialist.

Sistemul actual de educație în asistență socială este aliniat la standarde moderne, la nevoile zilei de astăzi. Elemente aparte ale acestui sistem sunt întocmite în planurile de învățământ și programele elaborate pe baza lor. Pentru a educa și instrui asistenți sociali se cere efortul specialiștilor, profesorilor de la toate specialitățile de profil și de la cele adiacente asistenței sociale, cu aplicarea experienței avansate desprinse din tradiția românească și a mai multor state, preluate constructiv, pe baza unor colaborări cu școli din Anglia, Suedia, Germania, Olanda, S.U.A.

Activitatea practică la specialitatea Asistență Socială este parte intrinsecă a procesului de instruire profesională a studenților, componentă majoră în pregătirea acestora ca viitori specialiști în domeniul asistenței sociale. Această activitate se realizează prin efortul conjugat al Universității și instituțiilor de profil publice și non-guvernamentale, unde se desfășoară activitatea practică a studenților și unde se manifestă pronunțat interesul pentru o cât mai bună pregătire a acestora.

În ceea ce privește instituția de învățământ, ea își propune drept scop principal de a-i asigura studentului posibilitatea implementării cunoștințelor de specialitate în practică și, totodată, de a-i acorda ajutor în instruirea practică, înzestrându-l cu capacitatea de a fi responsabil pentru viitoarea profesie. Este și o cale de a-i acorda studentului șansa de a fi informat direct, permanent, de a-l familiariza cu situația socială și schimbările ce intervin, de a-i pune probleme la care să găsească soluții, de a-l pregăti mai bine pentru activitatea în acea ramură a asistenței sociale pentru care va considera că are afinități și de care se va simți atras.

Instruirea practică la specialitatea Asistență Socială este organizată la USM în trei forme:

- ❖ **practica de inițiere (cognitivă)** (3 săptămâni la sfârșitul semestrului II);
- ❖ **practica de specialitate**, numită și **practică compactă de vară** (câte 3 săptămâni la sfârșitul semestrelor IV și VI);
- ❖ **practica de stat** (8 săptămâni în semestrul VIII).

În procesul de instruire practică sunt implicați:

- **studenții**, având responsabilitatea de a realiza cu succes obiectivele instruirii practice;
- **instructorii de practică** care lucrează în instituțiile desemnate ca locuri de practică și care asigură îndeplinirea

de către studenți a obiectivelor de învățare specifice fiecărui an de studii;

- **îndrumătorii** din Universitate care au responsabilitatea de a ajuta studenții să aplice teoria în practică și să asigure legătura cu instituția desemnată ca loc de practică;
- **coordonatorul practicii** care selectează locurile unde se va desfășura practica și plasează studenții în activități practice realizând managementul acestui proces, astfel încât studenții să beneficieze cât mai deplin de perioadele de pregătire practică.

2. ETAPE DE PREGĂTIRE ȘI DESFĂȘURARE A PRACTICII

Buna formare prin activități practice a viitorului specialist în domeniul asistenței sociale necesită punerea în aplicare a următoarelor măsuri de ordin general:

- determinarea obiectivelor generale și specifice ale învățării prin practică pe baza corelării acestora cu obiectivele generale și specifice ale învățării disciplinelor teoretice pentru fiecare an de studiu;
- specificarea scopurilor instituției de învățământ și ale fiecărui student aparte preconizate pentru perioada practicii;
- identificarea, pe bază de standarde stabilite la nivelul instituției de învățământ, a serviciilor de specialitate și a locurilor de desfășurare a practicii studenților din cadrul acestora, capabile să asigure instruirea practică la un bun nivel profesional;
- asigurarea unei strânse legături între instituția de învățământ, student și instituția de profil, unde se va desfășura practica;
- cunoașterea cu claritate de către fiecare dintre cei implicați a rolului său în acest proces, a cerințelor cu privire la activitățile propriu-zise, a obligațiilor și responsabilităților adecvate competențelor;
- analizarea periodică a desfășurării procesului de învățare prin practică, într-un mod introspectiv și totodată retrospectiv individual, de către fiecare dintre participanții la proces, care să rețină ceea ce a fost pozitiv și prospectiv

pentru dezvoltarea ulterioară;

- elaborarea metodologiilor și instrumentelor de lucru adecvate fiecărei etape de desfășurare a practicii;
- elaborarea de către instituția de învățământ a unor criterii standardizate de evaluare a activității studenților în cursul practicii și aplicate cu rigoare de instituția de profil;
- identificarea ariilor de dezvoltare flexibilă și dinamică a practicii studenților.

Toate aceste criterii se încadrează într-un program de activitate care se poate desfășura pe parcursul celor două semestre ale anului universitar (o zi/săptămână) și la sfârșitul acestuia în cadrul practicii compacte de vară (pe o durată de 2 – 3 săptămâni)*, presupunând mai multe etape:

- o fază inițială, pregătitoare, a viitoarei activități a studentului ca practicant într-o instituție de specialitate;
- o perioadă de debut a instruirii practice;
- faza de desfășurare a activităților propriu-zise;
- faza de încheiere, care cuprinde evaluarea generală a activității instituțiilor de profil din punct de vedere al îndrumării acordate studentului și stabilirea calificativelor convenite fiecărui student practicant de către cadrul didactic în colaborare cu specialistul, instructor de practică;
- stabilirea jaloanelor pentru reluarea procesului în anul universitar următor.

La fiecare din aceste etape se desfășoară o serie întreagă de

* Dat fiind faptul, că practica semestrială de o zi/săptămână creează dificultăți ce țin de organizarea procesului de instruire, precum și de posibilitățile studenților de a fi implicați la toate etapele de rezolvare a unei probleme a beneficiarului, la USM practica la asistență socială se desfășoară doar la sfârșitul semestrelor (câte 3 săptămâni).

activități care din an în an sunt completate corespunzător exigențelor rezultate din analizele activității practice anterioare, un rol important revenindu-le specialiștilor, reprezentanților instituțiilor de profil cu care s-a colaborat.

2.1. Organizarea preliminară

Coordonarea și îndrumarea în practică a studenților începe prin explorarea complexă a contextului educațional, profesional și organizatoric.

Această etapă se desfășoară în fiecare an în perioada imediat premergătoare începerii anului universitar. Ea cuprinde o serie de activități, demersuri și măsuri organizatorice la nivelul catedrei atât cu privire la studenți, cât, mai ales, cu privire la instituțiile cu care urmează să se colaboreze pentru realizarea procesului de instruire practică a acestora.

În această perioadă se analizează rezultatele anului precedent, care constituie punctul de plecare pentru stabilirea cadrului de activitate pentru anul în curs, a noilor domenii de lucru, pentru modificările și îmbunătățirile necesare din punct de vedere organizatoric și metodologic. Se planifică obiectivele catedrei și se identifică cele pe care trebuie să le atingă studenții în procesul învățării pentru a intra în contact inițial cu practica, văzută ca parte inalienabilă a procesului general de învățare.

După ce se estimează numărul total de locuri de practică necesare (după numărul total de studenți pe grupe și ani de studiu), urmează în ordine:

- realizarea contactelor directe cu instituțiile cu care s-a mai colaborat;
- stabilirea de noi relații de colaborare pentru desfășurarea practicii studenților în noi instituții sau noi domenii de activitate din practica asistenței sociale;

- specificarea condițiilor colaborării cu aceste instituții ținând seama de specificul lor;
- precizarea unor momente aparte, foarte esențiale, privind, de exemplu, ținuta vestimentară, locul, timpul și persoanele desemnate pentru realizarea primei întâlniri cu studenții în instituție etc.

După evaluarea fiecărei instituții cu privire la posibilitățile ei de a asigura o bună practică pentru studenți, se întreprind demersurile necesare la nivelul conducerii instituțiilor cu care urmează să se colaboreze pentru statuarea colaborării și stabilirea condițiilor acestei colaborări.

Criteriile după care urmează a fi selectate instituțiile ca locuri de practică pentru studenți sunt stabilite de profesorii care organizează și dirijează practica din cadrul catedrei de specialitate pe baza informațiilor asupra acestor instituții și consultării studenților printr-un chestionar de evaluare.

Dintre criteriile de selecție a locurilor de practică din șirul instituțiilor prezente în rețeaua practică a asistenței sociale enumerăm:

- să aibă obiective de activitate în domeniul asistenței sociale clar determinate;
- să folosească metode active de integrare a studenților în procesul practic al asistenței sociale;
- personalul de specialitate din instituție, responsabil pentru practica studenților, trebuie să dovedească respect și responsabilitate pentru educația profesională a specialistului și să fie conștient de scopul formativ-educativ al practicii studentești;
- instituțiile asociate facultății trebuie să răspundă solicitărilor de participare la diferite acțiuni educative cu caracter practic desfășurate la facultate;

- munca personalului trebuie să fie înalt organizată, astfel ca pentru a-și dezvolta activitățile el să nu se bazeze pe munca studenților;
- numărul activităților și calitatea lor trebuie să asigure un model de exemplaritate pentru experiența studenților concordantă cu așteptările programului de învățământ;
- instituția trebuie să asigure diferențiat practica studenților începători (anul I de studii) și a celor avansați (ultimul an de studii);
- ea trebuie să pună la dispoziție, pe măsura posibilităților, un spațiu adecvat pentru studenți, precum și echipamentele, serviciile auxiliare disponibile în vederea realizării obiectivelor practicii;
- instituția trebuie să aloce studentului materialele necesare, rezervând angajatului ce va funcționa ca instructor timp pentru orientarea studentului în domeniu, pentru cercetări de teren și diferite consultări;
- personalul instituției selectat pentru practica studentescă va trebui să comunice periodic cu coordonatorul de practică din cadrul facultății;
- instituția trebuie să colaboreze cu cadrele didactice de la facultate în problema organizării practicii de specialitate și să respecte deciziile universitare cu privire la evaluarea activității practice a studenților.

2.2. Începutul activității practice

Perioada de debut a practicii studenților la specialitatea Asistență Socială se desfășoară în primele săptămâni de după începerea semestrului și, respectiv, la sfârșitul examenelor sesiunii de vară, înaintea practicii compacte de vară. Această etapă ține, întâi de

toate, de repartizarea studenților la locurile unde se va desfășura practica.

Repartizarea studenților în instituțiile de profil se face corespunzător opțiunii fiecăruia pentru domeniul în care preferă să lucreze, corespunzător intereselor, afinităților și experienței anterioare. Studenților li se cere să-și exprime opțiunea referitor la un anumit domeniu, însă mai puțin la o instituție anume, pentru a evita orientări din motive subiective (de distanță, preferințe pentru anume colegi, persoane cunoscute în anume locuri etc.). Pentru a lărgi sfera experienței obținute în timpul practicii, de regulă, se evită desfășurarea practicii studențești în unele și aceleași instituții de profil.

Un criteriu important de care se ține seama este și concordanța gradului de pregătire a studentului, conform anului de studii, cu profilul instituției. Întru realizarea ei mai eficace se urmărește sincronizarea cunoștințelor teoretice, pe care studentul se presupune că trebuie să le aibă, cu anumite cunoștințe practice, în contextul cerut de un anumit domeniu mai specializat. De aceea studenților fiecărui an li se dau îndrumările necesare referitor la domeniile pe care pot să le abordeze, corespunzător etapei de pregătire în care se află.

În perioada de debut studentul primește la facultate toate informațiile în detaliu cu privire la programul practicii, la viitoarele activități pe care le va desfășura, forma de evaluare a lor, la modalitățile de aplicare a instrumentelor de lucru, persoanele la care se poate adresa pentru a soluționa problemele legate de practică, indicându-i-se adresa precisă a instituției de profil și data începerii activității propriuzise. Toate aceste informații le primește fiecare student în parte sau grupul de studenți care va petrece practica în aceeași instituție.

Într-o situație particulară se află studenții indeciși, cei cărora uneori nu este posibil să li se ofere un anumit loc pe care-l solicită și cei nemulțumiți de experiența anterioară. Aceștia trebuie plasați într-un mod mai personalizat, urmărindu-se mai îndeaproape adaptarea lor

pe parcursul întregii practici.

După fixarea locurilor, se întocmesc listele, care se comunică studenților și conducătorilor fiecărei instituții cu care se stabilesc ultimele detalii ale programului de instruire practică.

Urmează prezentarea studenților la locul de practică pe bază de adresă de recomandare din partea Catedrei însoțită de Ghidul de practică elaborat pentru anul universitar respectiv și alte instrumente de lucru (acord de practică, fișe de evaluare).

2.3. Desfășurarea programului de instruire practică

Această etapă reprezintă de fapt activitatea de instruire propriu-zisă a studentului, care începe cu familiarizarea acestuia cu locul de practică, prin prezentarea instituției, cunoașterea locului și rolului ei în cadrul sistemului de asistență socială, a obiectivelor ei, a metodologiei de lucru, explorarea problemelor curente, cunoașterea colectivului cu care se va lucra, dându-i-se toate informațiile de ordin general de care studentul are nevoie. În prima săptămână de practică se încheie și acordul de practică – individual sau colectiv, de la caz la caz (vezi Anexa), care consemnează jaloanele activității viitoare, prevede cu claritate obiectivele, scopul și activitățile preconizate pentru perioada de instruire practică a fiecărui student. După stabilirea acestui acord studentului trebuie să-i fie clar rolul ce-i revine la locul de practică, iar instructorului – obligațiile pe care le are față de student. Îndrumătorul trebuie să fie de acord cu prevederile acordului de practică pentru a putea verifica dacă sunt îndeplinite obiectivele învățării practice și dacă acestea corespund necesităților și posibilităților studentului, ca la finele practicii să poată evalua activitatea lui. Acest act se semnează de către student, instructorul de practică și de către îndrumătorul din instituția de învățământ.

La locul de practică studentul trebuie:

- să-și dezvolte capacitățile de a transpune noțiunile teoretice în practică, legătura teoriei cu practica constituind astfel un proces de continuitate;
- să înțeleagă modul de organizare a activității pe care o desfășoară instituția respectivă;
- să perceapă esența politicii sociale promovate în domeniu și a ansamblului de măsuri de asistență socială;
- să-și dezvolte abilitățile în lucrul practic, să comunice direct cu persoanele asistate în toate etapele procesului – de la evaluare până la stabilirea planului de acțiune, aplicarea lui și încheierea cazului;
- să-și asume responsabilitatea pentru realizarea reușită a sarcinilor profesionale;
- să capete cunoștințe despre culegerea și folosirea informațiilor;
- să se învețe să prezinte un anumit caz și să întocmească raportul asupra lui într-un mod adecvat, obiectiv, concis și care să răspundă scopului propus;
- să cunoască și să respecte legislația în vigoare cu privire la diferite acțiuni de asistență socială cu care se confruntă;
- să poarte respectul pentru valorile profesiei, să se familiarizeze cu normele conduitei deontologice specifice profesiei.

În cele din urmă, studentul trebuie să înțeleagă care este statutul și rolul asistentului social, să însușească profilul meseriei conform aptitudinilor și afinităților sale, să-și propună valorile supreme de care trebuie să se conducă în activitatea sa, să cunoască limitele și granițele profesiei, să știe cum să stabilească o relație profesională cu persoanele asistate, cu colegii și cu specialiști din alte domenii ale asistenței sociale.

2.4. Supravegherea modului de desfășurare a practicii

Serviciile de asistență socială, agențiile, institutele și, în general, instituțiile unde studenții își desfășoară practica de specialitate reprezintă acele zone specifice de acțiuni care pot fi direcționate spre educația studentului în asistență socială. Plasamentul la locul de practică în contextul relației tripartite *îndrumător–student–instructor* trebuie privit ca un element al procesului de învățare continuă pentru student, dar în bună măsură și pentru cadrul didactic – îndrumătorul de practică și instructorul de practică, obligați să acționeze la orice solicitare a studentului.

În perioada de desfășurare a activității practice a studenților este important ca îndrumătorii de practică să întrețină o legătură permanentă cu studenții și cu instructorii din instituțiile de profil nu numai pentru a “controla” (stricto sensu), dacă cei implicați își fac datoria, dar mai ales pentru a-i încuraja pe studenți în activitatea lor, a purta discuții critice și a avea permanent informații. Acestea se pot dovedi utile pentru îmbunătățirea procesului de instruire, identificarea nevoilor neacoperite, realizarea acordului între toți cei implicați în procesul complex al practicii de asistență socială. Relația tripartită *coordonator–îndrumător–instructor* trebuie să fie una complementară în care rolul critic revine îndrumătorului.

În perioada de desfășurare a practicii responsabilitatea pentru o bună îndrumare a studentului, pentru realizarea cu succes a practicii, revine, în primul rând, instructorului, desigur, cu colaborarea și sprijinul îndrumătorului. Întâlnirile periodice la locul de practică, prin vizite ale îndrumătorului dinainte fixate, în care să se discute colegial despre problemele de interes comun privitoare la derularea programului de pregătire practică a studenților, înlesnesc asigurarea unei relații mai bune între instituții, antrenează interesul instructorilor și al studenților.

Relația *îndrumător–instructor* trebuie să fie o relație onestă sub semnul preocupării pentru pregătirea studentului, cu disponibilitate pentru discuția deschisă.

De o reală utilitate în desfășurarea practicii sunt *seminariile* din cadrul Catedrei de specialitate de la facultate. Aceste seminarii reprezintă întâlniri periodice, săptămânale ale studenților cu îndrumătorul lor de practică, în cadrul cărora se schimbă informații despre activitățile care se desfășoară în diferite programe, agenții, instituții, se analizează cazuri, situații deosebite, sunt semnalate eventuale dificultăți, greutăți, probleme cu care se confruntă studenții, se clarifică punctele neclare, se evidențiază rezultatele meritorii, succesele în realizarea unor programe la care au participat studenții.

Revizuirea periodică a caietelor de practică, instrumentelor de lucru, de autoevaluare și de evaluare periodică, parțială și finală a experienței fiecărui student este de asemenea un element de mare importanță care facilitează urmărirea evoluției individuale a practicantului. De cele mai multe ori studentul înțelege să alcătuiască un jurnal personal, plin de impresii subiective, percepții ale unor elemente ne semnificative, irelevante ca experiență profesională, folosind chiar și un limbaj epistolar, inadecvat. În asemenea cazuri, se pierde de fapt din vedere menirea jurnalului ca instrument de învățare, se transcriu mai mult gânduri, impresii referitor la trăiri personale, și nu informații care decurg din observarea directă sau indirectă asupra realității obiective.

Se mai întâmplă ca aceste caiete să fie întocmite la sfârșitul stagiului de practică prin transcrierea unor notițe sumare sau chiar prin reconstituirea din memorie, în grabă, a activităților de practică pe zile sau perioade, cu puțin timp înaintea probei de evaluare finală.

Aceste experiențe argumentează necesitatea consultării periodice a jurnalului de practică de către instructor și îndrumător, împreună cu studentul, pentru a asigura menirea jurnalului ca

instrument de învățare și de evaluare corectă a activității practice a studentului.

În această etapă coordonatorul și îndrumătorul de practică trebuie să se asigure că studentului i s-au oferit toate oportunitățile.

2.5. Etapa de încheiere a stagiului de practică

Faza de încheiere cuprinde evaluarea generală a activității instituțiilor de profil din punct de vedere al îndrumării acordate studentului și stabilirea calificativelor convenite fiecărui student practicant de către cadrul didactic – îndrumătorul de practică în colaborare cu specialistul, instructorul de practică.

Notarea studentului, conform normelor didactice, se face de către îndrumător în cadrul colocviului de practică. În afara discuției de verificare a cunoștințelor, studentul vine la colocviu cu o serie de instrumente de evaluare:

- caietul care conține jurnalul de practică;
- raportul de practică ce cuprinde o analiză sintetică a activităților realizate de studentul practicant în perioada practicii în instituția de profil;
- fișa de evaluare, elaborată de Catedra de Asistență Socială, care conține standardele de evaluare a studentului de către instructorul de practică.

Studentul, la rândul său, are acum ocazia să facă o evaluare generală, finală a locului de practică și a persoanelor cu care a lucrat, să-și exprime punctul de vedere despre calitatea experienței dobândite, să facă propuneri pentru viitor.

Este deci momentul când studenții încheie o etapă importantă pentru ei, când se pregătesc pentru un nou an universitar sau pentru o viitoare activitate profesională, care trebuie marcată de încredere și optimism.

2.6. Analiza finală

Revizuirea anuală, finală, a procesului de învățare practică, efectuată pe baza realizării unui feed-back între toți cei implicați, evaluării sub toate aspectele și cu privire la toate elementele componente ale instruirii practice este esențială pentru menținerea și dezvoltarea standardelor instruirii practice a studenților în etapele viitoare. Analiza finală este importantă pentru stabilirea jaloanelor activității pentru anul universitar următor, în ea fiind implicate instituțiile participante la proces, la fel studenții practicanți, îndrumătorii, instructorii.

Coordonatorul practicii adesea se confruntă cu o serie întreagă de dificultăți cu privire la plasarea studentului într-un loc de practică:

- nu toate domeniile abordate la cursurile de specialitate se regăsesc ca profil sau în număr de locuri disponibile;
- nu pot fi oferite o serie de facilități de care studentul are nevoie;
- experiența insuficientă a unor tineri asistenți sociali deveniți instructori de practică a studenților;
- insuficienta pregătire profesională, de specialitate a unor cadre care lucrează ca asistenți sociali, dar care se bazează în activitatea lor mai mult pe experiență;
- lipsa experienței didactice a instructorilor;
- lipsa de încredere, uneori, a instructorilor în capacitatea studentului de a rezolva anumite probleme, de a-i încredința responsabilități;
- lipsa disponibilității de timp a instructorilor încărcăți cu sarcini profesionale care nu lasă timp suficient pentru instruirea studenților;
- lipsa spațiilor necesare;

- lipsa unor reglementări privind recompensarea instructorilor de practică.

Cu privire la studenți, este important a recepta și analiza cum evaluează ei instituția de profil, instructorul de practică, în special ce proiecte au în vederea menținerii legăturii cu cei care în viitor le vor putea fi colegi, ce mesaj transmit colegilor săi de generație și celorlalți studenți referitor la experiența de practicanți.

În activitatea complementară a instructorului și îndrumătorului de practică, această analiză finală se va referi mai puțin la studenți anume; ea va avea în vedere în principal statuarea relațiilor viitoare și clarificarea pentru ambele părți a obiectivelor teoretice, practice, metodologice, organizatorice pentru reluarea într-o formă îmbunătățită și dezvoltată a colaborării în etapa următoare a unui nou an universitar.

GHIDUL DE PRACTICĂ:

– reprezintă un instrument de lucru concret atât pentru instructorii de practică din instituțiile de profil și îndrumătorii de practică din Universitate, cât, mai ales, pentru studenți;

– pune la îndemână tuturor celor interesați informații utile și o metodologie compactă de îndrumare, instruire, evaluare și supervizare a pregătirii practice a studenților și are ca scop îmbunătățirea permanentă a calității și eficacității acestui proces;

– conține o prezentare a obiectivelor generale și specifice (pe ani de studii) ale pregătirii practice a studenților la Asistența Socială în spiritul promovării și respectării valorilor proprii acestei profesii. Se încearcă astfel să se răspundă solicitărilor îndrumătorilor de practică cu care Universitatea a colaborat până în prezent;

– include o descriere a rolurilor și responsabilităților tuturor celor implicați în acest proces – studenți, îndrumători de practică, instructori de la locurile de practică. Această descriere nu trebuie interpretată ca un set de reguli fixe, ci ca o serie de sugestii cu privire la organizarea activităților practice, care să asigure o pregătire cât mai unitară a tuturor studenților secției noastre. De asemenea, sunt formulate și câteva recomandări cu privire la întocmirea jurnalului de practică.

La Ghid sunt anexate: acordul de practică, fișa de evaluare a activității studentului, fișa de evaluare a locului de practică, model de pagină de jurnal, model de structură pentru un studiu de caz, Legea asistenței sociale, Strategia națională privind protecția copilului și familiei, Codul deontologic al asistentului social.

* **Acordul de practică** este baza formală de colaborare a Universității cu instituțiile care oferă locuri de practică studenților la asistența socială. Acest document se încheie între Catedra de Asistență Socială, student și instructorul de practică din instituția de profil. Acordul va preciza obiectivele de învățare ale catedrei și activitățile specifice de îndeplinire a acestor obiective stabilite în comun de către toți cei interesați. Acordul se poate încheia și între instituție și grupul de studenți care fac practica în locul respectiv.

* **Fișa de evaluare a activității studentului** trebuie completată de către instructorul de practică și este destinată aprecierii calității prestației studentului în timpul perioadei de practică.

* **Fișa de evaluare a locului de practică** trebuie completată de către studentul practicant și este destinată verificării adecvării instituției la obiectivele de învățare stabilite în acordul de practică.

* **Jurnalul de practică** este un instrument de lucru prin intermediul căruia studentul reflectează zilnic asupra activităților desfășurate, precum și asupra dificultăților și reușitelor din timpul practicii.

* **Studiul de caz** este realizat de către student. El constituie o procedură de integrare a mai multor modalități de culegere a materialului empiric (observație, interviu etc.) prin abordarea unei entități sociale.

* Programul de activitate practică va fi alcătuit în conformitate cu obiectivele *Legii asistenței sociale*, *Strategiei naționale privind protecția copilului și familiei* și cu responsabilitățile și obligațiunile prevăzute de *Codului deontologic al asistentului social*.

OBIECTIVE GENERALE

❖ Pregătirea practică a studenților va pleca de la premisa fundamentală conform căreia **asistența socială are un caracter înalt umanist și se desfășoară într-un cadru valoric și profesional care promovează și respectă drepturile omului.**

❖ Studenții vor fi sprijiniți să conștientizeze natura profesiei de asistent social și responsabilitatea pe care o au față de bunăstarea beneficiarilor serviciilor de asistență socială.

❖ Studenților li se va oferi cadrul necesar și optim aplicării în practică a cunoștințelor teoretice (de sociologie, psihologie, pedagogie, teoria și practica consilierii, psihopatologie, politici sociale, drept, medicină etc.) dobândite la facultate cu referire directă la domeniile specializate ale asistenței sociale: studiul de caz, evaluarea nevoilor clienților asistenței sociale, asistența socială a familiei și copiilor, terapii individuale, de grup și intervenții în comunitate, asistența socială a persoanelor cu deficiențe, boli mintale sau a vârstnicilor etc.

❖ Perioadele de practică vor contribui la înțelegerea de către student a profilului asistenței sociale ca profesie.

❖ Studenții practicanți vor fi informați cu privire la realitățile actuale din domeniile de interes ale asistenței sociale – parte a sistemului complex de protecție socială, în special despre activitățile de care sunt responsabili asistenții sociali în cadrul acestui sistem. Se va pune accent pe rolul asistenței sociale în societatea noastră la etapa actuală de tranziție generală.

❖ Familiarizarea studenților cu modul de organizare și funcționare a sistemului de asistență socială, a unităților aferente, cu rolul organizațiilor guvernamentale și non-guvernamentale în oferirea de servicii de asistență socială destinate persoanelor sau grupurilor de persoane în dificultate.

❖ Cunoașterea completă de către studenți a categoriilor de activități, servicii și prestații de asistență socială, a criteriilor de eligibilitate de care trebuie să se conducă potențialii beneficiari ai serviciilor de asistență socială, în conformitate cu prevederile legislației actuale.

❖ Studenții trebuie să fie încurajați să cunoască și să aplice valorile, principiile și normele impuse de codul deontologic al profesiei de asistent social.

OBIECTIVE SPECIFICE

Obiectivele specifice ale perioadelor de instruire practică au ca scop sprijinirea studenților în vederea formării de deprinderi conforme cu etapa de studii în care se află și au fost astfel concepute încât să se țină cont de bagajul de cunoștințe teoretice acumulate în timpul fiecărui an universitar.

ANUL I

Pe parcursul anului I, studenții dobândesc cunoștințe generale de: sociologie, psihologie, informatică, drept civil și penal, microeconomie, precum și cunoștințe specializate de psihologie socială aplicată, sociologia familiei, statistica socială. Scopul acestor discipline este acela de a familiariza studenții cu specificul profesiei de asistent social în contextul științelor socio-umane.

În anul I studenții fac pentru prima dată cunoștință cu conceptele fundamentale ale asistenței sociale, cu serviciile de asistență socială și cu cadrul instituțional în care acestea sunt oferite. Practica de vară trebuie să le ofere posibilitatea de a observa în mod direct organizarea și funcționarea instituțiilor de profil, precum și felul în care asistenții sociali lucrează direct cu diferite categorii de persoane în dificultate.

Având în vedere că practica de vară de la sfârșitul anului I reprezintă primul contact direct cu asistența socială, instructorii de practică trebuie să facă posibilă și să încurajeze **observația directă și participativă** a tuturor activităților de la locul respectiv de practică, inclusiv a celor desfășurate de către alți profesioniști decât asistenții

sociali, ținând seama de caracterul interdisciplinar al Asistenței Sociale și de necesitatea ca studenții să-și înțeleagă locul și rolul într-o echipă multidisciplinară.

Studenții trebuie să fie ajutați de către instructori să cunoască:

- * modul de organizare și funcționare al instituției de profil și baza legală a acesteia;
- * oferta de servicii și categoriile de beneficiari;
- * relațiile cu alte instituții de profil și cu autoritățile;
- * locul instituției în rețeaua de servicii;
- * schema de personal (număr și tipuri de profesioniști);
- * elementele ce conferă specificitate statutului de asistent social;
- * modul de aplicare a cunoștințelor teoretice în practică prin:
 - definirea clientului;
 - evaluarea nevoilor și formularea unui plan de intervenție;
 - stabilirea atribuțiilor asistentului social în situații concrete;
 - participarea la întâlnirile de lucru, vizite la domiciliul clienților;
 - acces la documente, dosare;
 - respectarea principiilor etice și deontologice în practică.

În atingerea acestor obiective trebuie să se țină cont de capacitatea limitată a studenților de la anul I de a evalua, decide și interveni în lucrul direct cu clienții. Este de preferat ca mai întâi să observe aceste activități și apoi să le desfășoare sub atenta îndrumare și supervizare a instructorilor de practică.

ANUL II

În anul II se studiază o serie de discipline de specialitate cu ajutorul cărora studenții vor aprofunda o multitudine de aspecte specifice domeniului științelor sociale, cum ar fi: dreptul familiei și copilului, legislația muncii și protecției sociale, metodologia cercetării sociale, medicină generală și socială, psihologie socială aplicată,

psihologia vârstelor, psihoterapie generală. De asemenea, în acest an se studiază teorii moderne în asistența socială, precum și metode și tehnici în asistența socială. Aceste discipline îi familiarizează cu substratul teoretic al deprinderilor necesare desfășurării activității practice, cum ar fi: ascultarea activă, observația, interviul, evaluarea nevoilor, întocmirea planurilor de intervenție, evaluarea pe parcurs și evaluarea finală a intervenției.

Studentii anului II efectuează practica la sfârșitul anului universitar. Pregătirea practică trebuie să fie astfel organizată încât să consolideze sistemul de cunoștințe teoretice și să asigure condiții optime de învățare a tehnicilor specifice asistenței sociale. Pornindu-se de la experiența practică acumulată în timpul verii, instructorii de practică trebuie să permită studenților să-și asume responsabilitatea propriei pregătiri profesionale.

În perioada de practică studenții trebuie să fie implicați în munca directă cu clienții sub atenta îndrumare a instructorului prin:

- * adunarea datelor de evaluare a cazului;
- * efectuarea analizelor de caz;
- * planificarea intervenției;
- * realizarea unei legături directe cu clienții;
- * colaborarea cu alți profesioniști;
- * deprinderea abilităților de autoevaluare profesională.

La sfârșitul anului II studenții trebuie să demonstreze abilități de comunicare, interviuare, intervenție. În acest scop este util ca între student și instructorul de practică să se formeze o relație de colaborare care să faciliteze învățarea mutuală.

ANUL III

Planul de învățământ al anului III cuprinde ca discipline de studiu: planificare familială, demografie, psihopedagogie specială, defectologie și logopedie, terapii de familie, asistența socială a persoanelor discriminate social, a persoanelor cu dizabilități, a persoanelor dependente de drog și alcool, dezvoltare comunitară,

teoria și practica justiției restaurative, teoria și practica consilierii, managementul resurselor umane, adopție și plasament.

Practica anului III se desfășoară ca și în anul II, sub forma practicii compacte de vară. Având în vedere nivelul de cunoștințe teoretice acumulate, studenții trebuie să fie sprijiniți să aplice aceste cunoștințe și să se implice nu numai în adunarea datelor cu privire la clienți, ci și în intervenții cu caracter “terapeutic” prin consiliere și psihoterapie.

În perioadele de practică studenților trebuie să li se ofere cadrul optim pentru dobândirea următoarelor deprinderi:

- * conducerea unui caz în toate etapele sale;
- * susținerea propriului punct de vedere cu privire la cazuri de intervenție directă;
- * redactarea și analiza documentelor;
- * lucrul în echipă prin consolidarea abilităților de comunicare cu ceilalți specialiști;
- * evaluarea oportunităților pe care le oferă locul de practică pentru asistența socială;
- * evaluarea calității serviciilor oferite;
- * stabilirea de legături cu factorii de decizie.

La sfârșitul anului III studenții trebuie să demonstreze că stăpânesc tehnicile de intervenție și cunosc oferta de servicii de care pot beneficia clienții lor în condițiile respectării demnității și drepturilor acestora. Instructorii de practică vor trebui să permită activitatea independentă a studenților, încurajându-le creativitatea și spiritul de inițiativă.

ANUL IV

În anul IV se studiază: politici sociale, asistența socială și reinserția delincvenților, medierea conflictelor interetnice, strategii antisărăcie, asistența socială a șomerilor, bunăstarea copilului,

asistența socială a vârstnicilor, familia și problemele gender, asistența socială a persoanelor refugiate și solicitante de azil.

Practica anului IV se desfășoară la începutul semestrului VIII pentru ca ulterior să li se ofere studenților timpul necesar elaborării lucrărilor de licență. De acest fapt trebuie să se țină cont în organizarea activității practice, studenții având nevoie de sprijinul și îndrumarea directă a instructorilor de practică.

Se vor urmări :

- * evidențierea posibilităților de îmbunătățire a activității de asistență socială în respectiva instituție;
- * elaborarea, redactarea și dezvoltarea de programe sociale ca parte a practicii;
- * dezvoltarea unor abilități de cercetare a fenomenelor sociale;
- * evaluarea eficienței politicilor sociale din perspectiva serviciilor oferite de respectiva instituție.

La sfârșitul anului IV studenții trebuie să aibă o viziune de ansamblu asupra profesiei și să dovedească că au asimilat întregul bagaj de cunoștințe practice și teoretice necesare unui asistent social competent.

ROLURI ȘI RESPONSABILITĂȚI ALE STUDENTULUI PRACTICANT

Practica studenților în instituții presupune asumarea de către aceștia a anumitor roluri și responsabilități:

* Ca **beneficiar al procesului de învățare practică** studentul trebuie:

- să conștientizeze faptul că este responsabil pentru calitatea propriei pregătiri practice;
- să manifeste interes real față de oportunitățile de învățare oferite de instituție.

* Ca **reprezentant al Universității**, prin cunoștințe, comportament și atitudine față de învățarea practică, studentul va avea în vedere:

- aplicarea cunoștințelor teoretice în practică;
- respectarea instituției de profil, a programului ei, precum și a cerințelor formulate de instructorul de practică;
- ținerea cu rigurozitate a jurnalului de practică;
- corecta evaluare a locului de practică în perspectiva continuării colaborării cu respectiva instituție;

* Ca **reprezentant al propriilor interese** studentul are responsabilități privind:

- acordarea întregii atenții pregătirii practice;
- comunicarea ideilor și preocupărilor sale echipei cu care lucrează;

- reafirmarea statutului său atunci când este necesar îndeplinirea sarcinilor care îi sunt date de către instructorul de practică.

* Ca **reprezentant al instituției de profil** studentului i se cere:

- să aibă o ținută corespunzătoare;
- să asigure menținerea unei relații de colaborare între instituție și Universitate.

* Ca **reprezentant al intereselor clienților** trebuie:

- să apere cu precădere interesele acestora;
- să ceară sprijinul instructorului de practică ori de câte ori simte nevoia;
- să respecte confidențialitatea și unicitatea fiecărui client;
- să-și adapteze intervenția la nevoile clientului;
- să se informeze în permanență în legătură cu oferta de servicii, noile prevederi legale de care pot beneficia clienții;
- să aibă în vedere ameliorarea imediată dar și de perspectivă a situației clienților;
- să se preocupe de îmbunătățirea calității serviciilor oferite, precum și de înființarea altor servicii care sunt necesare.

ROLURI ȘI RESPONSABILITĂȚI ALE INSTRUCTORULUI DE PRACTICĂ

Instituția în care lucrează instructorii de practică este cea care oferă studentului șansa de a lucra direct cu clienții, de a se implica în munca operativă, de a-și dezvolta deprinderile și calitățile necesare pentru a deveni un bun asistent social.

Rolul instructorilor de practică din instituțiile de profil este determinant în pregătirea studenților. Instructorul trebuie să aibă totdeauna în vedere faptul că reprezintă în primul rând un model de competență și probitate pentru cel căruia îi conduce primii pași în activitatea profesională.

Instructorii de practică trebuie să dovedească înțelegere și interes pentru această activitate. Faptul de a avea studenți în practică nu ar trebui văzut ca o sarcină în plus, ci ca o oportunitate pentru dobândirea de noi abilități didactice și familiarizarea cu cele mai avansate teorii și metode în asistența socială. În acest sens, trebuie conștientizat caracterul de reciprocitate al procesului de învățare eficientă care este în beneficiul ambilor parteneri: *al studentului* care necesită dobândirea de abilități de a face legătură între teorie și practică și *al instructorului de practică* care își va putea îmbogăți bagajul de cunoștințe teoretice.

În prima zi de practică instructorul trebuie să încheie împreună cu studentul acordul de practică cu privire la obiectivele de învățare și activitățile concrete pe care studentul trebuie să le efectueze. Activitățile trebuie să fie conforme cu nevoile și cu nivelul cunoștințelor teoretice ale studentului.

Dintre responsabilitățile instructorului de practică se disting:

- * sprijinirea studentului pentru realizarea **legăturii între teorie și practică**;
- * **disponibilitate** pentru analizarea activității studentului ca să poată răspunde la întrebările acestuia în cadrul unor **întâlniri directe, cel puțin săptămânale**;
- * **facilitarea integrării** studentului în colectivul instituției;
- * **îndrumarea studentului** în activitatea de redactare a documentelor scrise cu referire la cazurile cu care lucrează;
- * evidența prezenței și punctualității studentului în vederea evaluării finale pe care va trebui s-o realizeze în ultima zi de practică prin **completarea fișei de evaluare** anexate;
- * **menținerea legăturii cu îndrumătorul de practică** din Universitate și raportarea imediată a problemelor apărute;
- * **încurajarea creativității și inventivității** studentului-practicant.

ROLURI ȘI RESPONSABILITĂȚI ALE ÎNDRUMĂTORILOR DE PRACTICĂ DIN UNIVERSITATE

În activitatea de urmărire a instruirii practice a studenților, îndrumătorii au următoarele roluri și responsabilități:

*** Ca reprezentanți ai Universității:**

- pregătirea cadrului teoretic de specialitate în care se va desfășura instruirea practică a studentului prin: seminarii de prezentare a rețelei, familiarizarea studenților cu legislația în domeniu, prezentarea rolurilor asistentului social, lămuriri cu privire la previziunile Universității referitor la student;
- plasarea studentului în practică în colaborare cu coordonatorul practicii în conformitate cu obiectivele specifice fiecărui an de studii și opțiunile exprimate de student;
- evaluarea calității instruirii practice a studentului și notarea acesteia pornind de la evaluarea întocmită de instructorul de la locul de practică și de la jurnalul de practică;
- reprezentarea intereselor studenților și Universității în fața instituțiilor de profil;

*** Ca reprezentanți ai intereselor studenților și garant al atingerii obiectivelor de învățare:**

- luarea în considerare a opțiunilor studentului și respectarea lor în măsura în care acestea nu vin în contradicție cu obiectivele de învățare ale fiecărui an de studii;

- sprijin acordat studenților în timpul perioadelor de practică și rezolvarea oricăror dificultăți intervenite;
- încurajarea creativității practice a studentului;
- * **Ca mediatori între Universitate și instituțiile de profil**
- va ține legătura cu instructorii, venind în întâmpinarea cerințelor acestora cu privire la practică.

ROLURI ȘI RESPONSABILĂȚI ALE COORDONATORULUI DE PRACTICĂ

Coordonatorul de practică, pe baza experienței profesionale proprii și a celei rezultate din contactele anterioare cu locurile de practică, asigură:

- **cunoașterea** instituțiilor care pot deveni locuri de practică (profilul, activități, numărul de studenți admiși în practică);
- **buna organizare și desfășurare** a întregului proces de pregătire practică a studenților;
- **colaborarea** strânsă între instituții și Universitate;
- **încheierea formalităților** de plasare a studenților în practică;
- **repartizarea studenților** la locurile de practică;
- **consilierea studenților** cu privire la orientarea către un anumit profil și punerea în acord a previziunilor acestora cu nivelul de cunoștințe și afinitățile fiecărui student;
- **organizarea de întâlniri** periodice cu îndrumătorii de practică și instructorii în vederea reactualizării unor aspecte ale prezentului Ghid.

JURNALUL DE PRACTICĂ

Jurnalul de practică reprezintă materialul scris prin intermediul căruia studentul reflectează analitic și critic asupra activității practice desfășurate în timpul anului universitar.

Jurnalul este, alături de fișa de evaluare a activității studentului, unul din principalele instrumente de apreciere a activității practice a acestuia.

Fiecare student are responsabilitatea de a consemna zilnic cele mai importante aspecte ale activității practice, precum și aspectele legate de:

- 1) **prezentarea instituției:** tipul și profilul, gama de servicii oferite, categoriile de beneficiari, cadrul legislativ în baza căruia funcționează instituția, schema de personal;
- 2) **prezentarea activităților** desfășurate de către student;
- 3) **relațiile studentului** cu instructorul de practică și cu ceilalți membri ai personalului;
- 4) **prezentarea cazurilor** cu care a lucrat studentul în condițiile respectării confidențialității, a demnității și unicității clienților: descriere generală, estimarea nevoilor și definirea problemelor, întocmirea unui plan de intervenție, implementarea planului, evaluarea finală a cazului, aspectele pozitive și negative ale lucrului pe caz;
- 5) **evaluarea locului de practică**, aspecte pozitive și negative ale activității lor;
- 6) **autoevaluarea** activităților, aspectele care se cer îmbunătățite pe viitor.

Obiectivele jurnalului de practică:

*** din perspectiva studenților:**

- formarea unor deprinderi de redactare a propriilor analize și observații;
- dobândirea unui limbaj conceptual specific asistenței sociale;
- păstrarea riguroasă a informațiilor;
- evidența progreselor făcute pe parcursul perioadelor de practică;

*** din perspectiva îndrumătorului de practică:**

- păstrarea evidenței activităților practice ale studenților;
- monitorizarea progreselor făcute de studenți;
- evaluarea gradului de adecvare a activităților practice la obiectivele de învățare ale fiecărui an de studii.

ANEXE

ACORD DE PRACTICĂ

În perioada _____ studenții:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

de la Facultatea _____,
specialitatea Asistență Socială vor efectua stagiul de practică la:

În această perioadă, studenții practicanți vor urmări realizarea obiectivelor generale și specifice înscrise în Ghidul de practică, vor îndeplini activitățile oferite de instituție, corespunzător pregătirii teoretice dobândite în anii de studii, într-un program de 6 ore, 5 zile pe săptămână, sub îndrumarea unui specialist, instructor de practică, desemnat de conducătorul instituției.

Obiectivele cuprinse în program și activitățile stabilite de instituție pentru realizarea acestor obiective, în perioada stagiului de practică, sunt următoarele:

Obiective:

Activități:

La încheierea stagiului de practică studenții vor primi din partea instructorului de practică calificativul care se va înscrie în fișa individuală de evaluare.

Îndrumător de practică

Instructor de practică

Studenți

Data:

EVALUAREA ACTIVITĂȚII STUDENTULUI ÎN PERIOADA STAGIULUI DE PRACTICĂ DE SPECIALITATE

STUDENTUL _____

DIN ANUL _____ GRUPA _____

a efectuat stagiul de practică la _____

INDRUMĂTOR DE PRACTICĂ: _____

Având în vedere următoarele criterii:

- *Folosirea eficientă a timpului de lucru* (prezență, punctualitate, respectarea programului de lucru, rezolvarea la timp a sarcinilor ce i-au fost repartizate spre rezolvare)

Se acordă calificativul:

1. Foarte bine 2. Bine 3. Satisfăcător 4. Suficient 5. Insuficient

- *Atitudinea față de instituție* (interesul și dorința de a cunoaște structura de organizare și funcționare a instituției, respect pentru rolul și scopurile instituției, dacă a demonstrat o atitudine corectă, profesională față de ceilalți membri ai colectivului și față de îndrumătorul de practică)

Se acordă calificativul:

1. Foarte bine 2. Bine 3. Satisfăcător 4. Suficient 5. Insuficient

- *Interesul pentru dobândirea deprinderilor și abilităților necesare profesiei de asistent social* (seriozitate și conștiinciozitate în activitatea zilnică, preocupare pentru a învăța cât mai mult din experiențele practice, atitudine profesională față de clienți, deprinderea lucrului în echipă, capacitatea de a aplica teoriile învățate, dacă dovedește bunăvoință, înțelegere, spirit de inițiativă, responsabilitate)

Se acordă calificativul:

1. Foarte bine 2. Bine 3. Satisfăcător 4. Suficient 5. Insuficient

Recomandări pentru student:

Alte observații:

Îndrumător de practică

Data:

EVALUAREA LOCULUI DE PRACTICĂ DE CĂTRE STUDENT

STUDENTUL _____

DIN ANUL _____ GRUPA _____

LOCUL DE PRACTICĂ _____

În ce măsură considerați că stagiul de practică v-a fost util?

- 1) în mare măsură
- 2) în mică măsură
- 3) prea puțin

Care au fost aspectele pozitive ale practicii?

Care au fost aspectele negative ale practicii?

Cum ați colaborat cu instructorul de practică?

Cum ați aprecia calitatea instruirii practice?

- 1) foarte bună
- 2) bună
- 3) satisfăcătoare
- 4) insuficientă

Considerați că acest loc de practică poate fi recomandat și altor colegi?

1.DA

2.NU

Vă rugăm să adăugați orice alt comentariu pe care considerați necesar să ni-l comunicați în legătură cu acest stagiul de practică.

MODEL PENTRU EVALUAREA ÎNDRUMĂTORULUI DE PRACTICĂ DE CĂTRE STUDENT

STUDENT: _____

SUPERVIZOR: _____

AGENȚIA DE PRACTICĂ: _____

PERIOADA: _____

1. Care a fost frecvența ședințelor de supervizare planificate?

- lunară
- o dată la două săptămâni
- săptămânală
-

2. Apreciați receptivitatea îndrumătorului față de întrebările și problemele ridicate de Dvs.

<i>Foarte accesibil</i>			<i>Indiferent</i>			<i>Deloc accesibil</i>
+3	+2	+1	0	-1	-2	-3

3. În ce măsură supervizorul s-a implicat și v-a sprijinit în activitatea Dvs.?

<i>În foarte mare măsură</i>			<i>Indiferent</i>		<i>Nu s-a implicat deloc</i>	
+3	+2	+1	0	-1	-2	-3

4. În general, cum ați aprecia activitatea supervizorului (îndrumătorului) dv. de practică?

<i>Foarte bună</i>	<i>Bună</i>	<i>Satisfăcătoare</i>	<i>Destul de slabă</i>	<i>Slabă</i>
5	4	3	2	1

Semnătura

Data

**Model de
PAGINĂ DE JURNAL**

1. *EXPERIENȚA - Ce s-a întâmplat ?*

2. *IDENTIFICARE - Ce a fost important pentru mine în această experiență?*

3. *ANALIZA - De ce a fost important pentru mine ?*

4. *GENERALIZARE – Ce am învățat (reînvățat), cum voi aplica acest lucru și cum îl voi folosi?*

MODEL DE STRUCTURĂ PENTRU UN STUDIU DE CAZ

1. AGENȚIA

- descrierea agenției;
- de stat sau nu;
- bazată pe voluntariat sau nu;
- organizarea și funcționarea ei;
- care este grupul țintă;
- strategia de lucru a instituției;
- echipa din care face parte studentul.

2. CLIENTUL

- anonimatul numelui;
- vârsta/data nașterii;
- adresa.

3. REFERIREA CLIENTULUI

- evenimentele care au condus la venirea clientului la agenția respectivă;
- eventuale contacte anterioare cu alte instituții;
- situația prezentă și motivul trimiterii clientului la agenția respectivă.

4. FAMILIA

- familia de origine, numele părinților (sau al altor rude apropiate);
- vârsta părinților;
- adresa acestora;
- orice alte informații utile;
- familia de adopție;
- numele;
- vârsta;
- dacă clientul trăiește cu ceilalți membri;
- orice altă informație relevantă.

5. EVALUAREA

- cum s-a desfășurat evaluarea nevoilor clientului;
- discuții asupra perspectivei teoretice ce ar fi putut duce la evaluări diferite;
- prezentarea scopurilor propuse.

6. METODE DE INTERVENȚIE

- enumerarea motivelor care susțin aplicarea unei metode particulare;
- trimiteri la literatura de specialitate (justificare teoretică).

7. DESFĂȘURAREA ÎN TIMP A INTERVENȚIEI

- frecvența și durata interviurilor, locurile de desfășurare;
- modul de dezvoltare a cazului, discuții asupra ipotezelor;
- precizarea, delimitarea stadiilor de dezvoltare a cazului;
- faza inițială;
- faza intermediară;
- faza de încheiere;
- descrierea întrevederii cu clientul;
- orice modificare apărută pe parcurs a scopurilor și mijloacelor de intervenție;
- motivele pentru care s-a procedat astfel;
- descrierea rezultatelor: ce anume s-a realizat și ce nu.

8. CONCLUZII

- munca depusă;
- ce s-ar fi putut face în mod diferit;
- cum s-a încheiat activitatea desfășurată (din punctul de vedere al clientului și al studentului);
- a fost cazul rezolvat sau trimis altcuiva (și de ce);
- cum au fost atinse scopurile urmărite în procesul învățării.

LEGEA

asistenței sociale

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Capitolul I

DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 1. Noțiuni de bază

În prezenta lege, noțiunile de bază utilizate au următoarele semnificații:

asistența socială – componentă a sistemului național de protecție socială, în cadrul căruia statul și societatea civilă se angajează să prevină, să limiteze sau să înlăture efectele temporare sau permanente ale unor evenimente considerate drept riscuri sociale, care pot genera marginalizarea ori excluderea socială a persoanelor și a familiilor aflate în dificultate;

risc social – pericol pentru persoană sau familie de a fi afectată de consecințele economice negative ale pierderii potențialului fizic, statutului ocupațional sau social (boală, accident, dizabilitate, îmbatrinitate, deces, maternitate, șomaj, inadaptare socială etc.);

venit global al unei persoane (constituie o parte din venitul global al familiei) – sumă a mijloacelor bănești provenite din activitatea salarizată și din activitatea de întreprinzător, care include, de asemenea, veniturile din comercializarea producției agricole din gospodăria auxiliară, veniturile provenite din proprietate, prestațiile sociale în bani, prestațiile sociale în natură și alte venituri curente, calculate pentru o persoană;

asistent social – persoană cu studii speciale în domeniu, care prestează servicii specializate persoanelor și familiilor care, temporar, se află în dificultate și care, din motive de natură economică, socială, fizică sau psihologică, nu sunt în stare să își realizeze, prin mijloace și eforturi proprii, un nivel decent de viață;

lucrător social – persoană cu instruire specială sau fara instruire specială, dar care a frecventat cursurile de pregătire profesională și care prestează persoanelor asistate servicii de necesitate primară;

anchetă socială – act care constată situația materială și socială actuală a persoanei sau a familiei, ce solicită asistență socială, și care conține date referitoare la persoană sau la membrii familiei (vârstă, ocupație, venituri), la locuință și la bunurile pe care le posedă, la problemele cu care se confruntă aceștia;

persoană și familie defavorizată – persoană și familie socialmente vulnerabile, aflate în situații care împiedică activitatea normală a acestora din punct de vedere economic, educativ, social etc.;

beneficiar de asistență socială – persoană sau familie defavorizată căreia, în temeiul cererii, anchetei sociale și al actelor constatatoare, i se acordă prestații și/sau servicii sociale;

dependență socială – stare a persoanei care, din cauza pierderii independenței fizice, psihice sau intelectuale, are nevoie de asistență socială pentru îndeplinirea funcțiilor curente de importanță vitală;

plasament familial – formă de ocrotire a minorului rămas fără supravegherea părinților sau ai cărui părinți se află în situație de risc sau în altă situație care necesită instituirea tutelei;

reintegrare socială – reabilitare a funcțiilor de bază (economică, educativă, socială etc.) ale unei persoane sau familii, care permite acestora să participe la viața socială;

familie cu mulți copii – familie cu 3 și mai mulți copii.

Articolul 2. Scopurile legii

Prezenta lege are drept scop determinarea principiilor și obiectivelor asistenței sociale, stabilirea dreptului la asistență socială, prestațiilor și serviciilor de asistență socială, categoriilor de beneficiari ai acesteia, precum și a cerințelor față de personalul din sistemul de asistență socială.

Articolul 3. Principiile asistenței sociale

Asistența socială se întemeiază pe următoarele principii:

- a) recunoașterea independenței și autonomiei personalității, respectarea demnității umane;
- b) universalitatea dreptului la asistență socială, garantarea accesibilității acesteia;
- c) solidaritatea socială;
- d) flexibilitatea măsurilor de asistență socială, aducerea lor în concordanță cu necesitățile reale ale persoanei sau ale familiei aflate în dificultate;
- e) parteneriatul social ca mijloc de realizare și evaluare a măsurilor de asistență socială;
- f) responsabilitatea personală a beneficiarului de asistență socială.

Articolul 4. Obiectivele asistenței sociale

(1) Obiectivele asistenței sociale constau în depășirea stării de dependență socială sau în înlăturarea stării de dificultate a persoanelor sau a

famiiliilor și în asigurarea integrării lor sociale, cu respectarea principiului autonomiei.

(2) Reintegrarea socială a persoanei sau a familiei cu statut social lezat este orientată spre restabilirea și îmbunătățirea relațiilor acestora în societate.

Articolul 5. Dreptul la asistență socială

(1) De asistență socială beneficiază cetățenii Republicii Moldova în funcție de nivelul venitului global al unei persoane. Quantumul venitului global al unei persoane, care acordă dreptul de a beneficia de o formă sau alta a asistenței sociale, se reglementează prin actele legislative și alte acte normative corespunzătoare.

(2) Cetățenii străini și apatrizii domiciliați în Republica Moldova beneficiază de protecție socială în conformitate cu legislația în vigoare.

Articolul 6. Politica de asistență socială

(1) Politica de asistență socială se realizează consecvent și cu prioritate în favoarea persoanelor și familiilor social-dependente sau susceptibile de a deveni social-dependente și are drept obiective:

a) prevenirea sau reducerea dependenței sociale și atenuarea consecințelor acesteia;

b) menținerea unui nivel decent de viață al persoanei sau familiei;

c) acordarea unui sprijin suplimentar, temporar sau permanent, prin prestații și servicii sociale.

(2) Politica de asistență socială are drept scop orientarea măsurilor politice și socioeconomice spre asigurarea de posibilități egale atât pentru membrii societarii, cât și pentru sistemele instituțional-administrative organizate la nivel local și central.

(3) Măsurile de asistență socială se realizează prin programe și acțiuni personalizate, preventive sau curente, organizate și garantate de autoritățile administrației publice centrale și locale, precum și de alte organe sau organizații ale societății civile.

(4) Programele de asistență socială se elaborează de către autoritățile administrației publice centrale și locale și se coordonează cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale. La elaborarea acestor programe sunt antrenate, în calitate de parteneri sociali, organizațiile neguvernamentale, persoanele fizice și juridice din țară și din străinătate, instituțiile de cult recunoscute în Republica Moldova și reprezentanții societății civile.

(5) Coordonarea activității de asistență socială, realizate în cadrul sistemului național de protecție socială, revine autorității administrației publice centrale cu atribuții în domeniu.

Capitolul II **BENEFICIARIILOR DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ**

Articolul 7. Categoriile de beneficiari

De asistența socială beneficiază persoanele și familiile care, din cauza unor factori de natură economică, fizică, psihologică sau socială, nu au posibilitate să își asigure un nivel decent de viață, și anume:

- a) copiii și tinerii ale căror sănătate, dezvoltare și integritate fizică, psihică sau morală sunt prejudiciate în mediul în care locuiesc;
- b) familiile care nu își îndeplinesc în mod corespunzător obligațiile privind îngrijirea, întreținerea și educarea copiilor;
- c) familiile fără venituri sau cu venituri mici;
- d) persoanele fără familie, care nu pot gospodări singure, care necesită îngrijire și supraveghere sau sunt incapabile să facă față nevoilor sociomedicale;
- e) copiii cu dizabilități până la vârsta de 18 ani;
- f) familiile cu mulți copii;
- g) familiile monoparentale cu copii;
- h) persoanele vârstnice;
- i) persoanele cu dizabilități;
- j) alte categorii de persoane și familii aflate în dificultate.

Articolul 8. Stabilirea dreptului la asistență socială

(1) Necesitatea în asistență socială a categoriilor de persoane și familii specificate la art.7 este determinată conform criteriilor stabilite de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale, de comun acord cu Ministerul Finanțelor.

(2) Persoanele și familiile specificate la art.7 au dreptul la alegerea liberă a formelor de asistență socială, în baza cererii depuse la autoritatea administrației publice locale.

(3) Dreptul la prestații și servicii sociale se stabilește în temeiul anchetei sociale și al actelor constatatoare.

(4) Serviciile sociale, prevăzute de prezenta lege, se acorda în baza consimțământului liber exprimat al persoanei care necesită sprijin și are discernământ sau al reprezentantului ei legal, în cazul în care aceasta este lipsită de sau limitată în capacitate de exercițiu.

(5) Beneficiarul de prestații și/sau de servicii sociale este obligat să comunice în scris autorității, care i-a stabilit acest drept, despre orice

eveniment de natură să conducă la modificarea, suspendarea sau încetarea dreptului.

(6) Dreptul la asistență socială nu exonerează persoana de responsabilitate pentru sine și pentru propria familie.

(7) În cazul în care se încalcă drepturile și libertățile persoanei asistate ori asistentul social sau lucratorul social nu respectă obligația de a păstra secretul profesional și secretul intimității persoanei menționate, aceasta sau reprezentantul ei legal este în drept să sesizeze instanța de judecată.

Capitolul III

PRESTATII ȘI SERVICII DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ

Articolul 9. Formele asistenței sociale

(1) Asistența socială se acordă sub formă de:

a) prestații în bani (alocații, compensații, indemnizații etc.) sau prestații în natură;

b) servicii sociale.

(2) Asistența socială poate fi acordată și indirect, inclusiv sub formă de gratuități sau de reduceri la procurarea unor bunuri sau la plata unor servicii curente ce țin de locuință, sub formă de scutiri sau reduceri de impozite.

(3) Autoritățile administrației publice locale, în funcție de posibilitățile financiare reale, pot institui și acorda persoanelor și familiilor aflate în dificultate, pe lângă formele de asistență socială stabilite prin prezenta lege, și alte forme de asistență socială.

(4) Alocațiile, compensațiile, indemnizațiile, ajutoarele și alte prestații acordate în bani sau în natură, temporar sau permanent, sunt considerate, conform legislației, venituri la stabilirea dreptului la asistență socială.

Articolul 10. Serviciile sociale

(1) Serviciile sociale reprezintă activități specializate desfășurate în favoarea persoanelor sau a familiilor specificate la art.7.

(2) Serviciile sociale sunt complementare celor de asistență medicală care se acordă conform legislației.

(3) Calitatea serviciilor sociale se asigură prin respectarea standardelor de calitate stipulate în contractele încheiate cu furnizorii de servicii.

(4) În categoria serviciilor sociale se includ și serviciile acordate în instituțiile specializate (centrele sociale de zi sau de noapte, azilurile pentru bătrâni, centrele de reabilitare, protezare și recuperare), plasarea în instituțiile

de asistență socială, serviciile acordate de către secțiile de deservire sociala la domiciliu, examinarea la domiciliu de către consiliile de expertiză medicală a vitalității.

(5) Autoritățile administrației publice locale organizează prestarea de servicii sociale în funcție de problemele sociale existente în aria teritorială.

Articolul 11. Acordarea prestațiilor și a serviciilor sociale

(1) Acordarea prestațiilor și a serviciilor sociale se face la cererea scrisă a solicitantului sau, după caz, a reprezentantului legal al acestuia ori a altei persoane a cărei legitimitate este justificată prin actele prevăzute de legislația în vigoare.

(2) Beneficiar de prestații și/sau de servicii sociale destinate pentru creșterea și educarea copiilor poate fi unul dintre părinți sau reprezentantul legal al copilului.

(3) Beneficiarii de prestații și de servicii sociale au dreptul de a fi informați asupra condițiilor de acordare a acestora, asupra rezultatelor anchetelor sociale efectuate, asupra datei constituirii dreptului la asistență socială și asupra modalității de primire a ei.

(4) Serviciile sociale se acorda la domiciliu sau în cadrul instituțiilor specializate gratuit ori cu plată parțială sau integrală.

(5) Acordarea de servicii sociale în instituțiile specializate se efectuează în cazuri excepționale, deoarece îngrijirea în familie se consideră mai eficientă.

Capitolul IV ORGANIZAREA ȘI FUNCȚIONAREA SISTEMULUI DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ

Articolul 12. Asistența socială la nivel central

(1) Ministerul Muncii și Protecției Sociale este autoritatea din cadrul administrației publice centrale care coordonează activitatea de acordare a asistenței sociale și evaluează funcționarea sistemului de asistență socială.

(2) Ministerul Muncii și Protecției Sociale exercită următoarele atribuții principale:

a) elaborează politica de asistență socială și strategia națională de dezvoltare a acesteia și exercită controlul asupra realizării lor;

b) pregătește proiecte de acte normative, de norme metodologice și propuneri cu privire la ameliorarea funcționării sistemului de asistență socială;

c) elaborează standardele de calitate pentru serviciile sociale;

d) elaborează metodologia de acreditare și criteriile de evaluare a instituțiilor de asistență socială, publice și private, precum și a organizațiilor neguvernamentale care activează în domeniu, organizează procesul de acreditare și de evaluare a acestora în conformitate cu legislația;

e) dezvoltă relații de colaborare cu instituții și organizații internaționale analoge, încheie convenții de colaborare cu acestea.

(3) La elaborarea politicii de asistență socială, Ministerul Muncii și Protecției Sociale se consultă cu reprezentanții societății civile.

(4) Departamentul asistență socială, care funcționează pe lângă Ministerul Muncii și Protecției Sociale, realizează politica de asistență socială.

(5) Departamentul asistență socială exercită următoarele atribuții principale:

a) coordonează și evaluează activitatea direcțiilor municipale asistență socială și a secțiilor raionale asistență socială și protecție a familiei;

b) dezvoltă sistemul de servicii sociale, promovează alternativele instituționalizării;

c) colaborează cu autoritățile administrației publice locale și cu reprezentanții societății civile;

d) creează sistemul informațional în domeniu.

(6) În subordinea autorităților administrației publice centrale pot funcționa instituții de asistență socială specializate, înființate prin hotărâre de Guvern, precum și unități de cercetări științifice în domeniu.

Articolul 13. Asistența socială la nivel teritorial

(1) La nivel teritorial funcționează direcții municipale asistență socială și secții raionale asistență socială și protecție a familiei, constituite de consiliile raionale (municipale) corespunzătoare, de comun acord cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale, și subordonate autorităților respective ale administrației publice locale și Ministerului Muncii și Protecției Sociale prin intermediul Departamentului asistență socială.

(2) Direcțiile municipale asistență socială și secțiile raionale asistență socială și protecție a familiei, în comun cu autoritățile administrației publice locale și în colaborare cu reprezentanții societății civile, realizează politica de asistență socială și asigură aplicarea legislației la nivel teritorial.

(3) Direcția municipală asistență socială exercită următoarele atribuții principale:

a) coordonează și evaluează activitatea direcțiilor de sector asistență socială și protecție a familiei;

b) asigură acordarea de servicii sociale în funcție de specificul local;

c) creează sistemul informațional în domeniul asistenței sociale la nivel de municipiu;

d) generalizează și sistematizează informația privind asistența socială și analizează eficiența acesteia la nivel de municipiu;

e) informează populația municipiului despre situația în domeniul asistenței sociale, despre modul de acordare a prestațiilor și a serviciilor sociale.

(4) Secția raională asistență socială și protecție a familiei exercită următoarele atribuții principale:

a) relevă problemele sociale locale, organizează și acordă asistență socială în funcție de solicitările locale;

b) elaborează, în comun cu autoritățile administrației publice locale și cu antrenarea reprezentanților societății civile, programe locale de dezvoltare a asistenței sociale și exercită controlul asupra realizării acestora;

c) evaluează situația persoanei sau familiei ce solicită asistență socială prin întocmirea anchetei sociale și propune căi de soluționare a problemelor sociale;

d) creează sistemul informațional în domeniul asistenței sociale la nivel de raion;

e) generalizează și sistematizează informația privind asistența socială și analizează eficiența acesteia la nivel de raion;

f) informează populația raionului despre situația în domeniul asistenței sociale, despre modul de acordare a prestațiilor și a serviciilor sociale;

g) colaborează cu unitățile de asistență socială din raza teritorială în care activează, supraveghează activitatea acestora și înaintează primarilor propuneri în vederea optimizării acesteia.

Articolul 14. Rolul autorităților administrației publice locale în organizarea asistenței sociale la nivel local

(1) Autoritățile administrației publice locale analizează problemele sociale, inițiază studierea și analiza situației în sfera socială pe teritoriul subordonat și, în baza rezultatelor obținute și pornind de la posibilitățile financiare reale, adoptă și dezvoltă strategii locale de sprijin al persoanelor și familiilor defavorizate, aprobă programe de asistență socială și exercită

controlul asupra realizării acestora, asigură resursele umane, materiale și financiare necesare pentru soluționarea problemelor sociale stringente.

(2) Autoritățile administrației publice locale pot înființa, independent sau în parteneriat cu reprezentanții societății civile, instituții și servicii specializate de asistență socială.

(3) Consiliul local instituie, în limitele statelor de personal ale aparatului primăriei și ale posibilităților financiare existente, o unitate de asistent social, subordonat atât primăriei, cât și secției asistență socială și protecție a familiei, care asigură medierea dintre solicitanții de asistență socială și secția menționată sau alte instituții și organizații prestatoare de servicii sociale.

Capitolul V

PERSONALUL DIN SISTEMUL DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ

Articolul 15. Formarea personalului

(1) Acțiunile de asistență socială se realizează de asistenții sociali și lucrătorii sociali.

(2) Ministerul Muncii și Protecției Sociale, în comun cu Ministerul Educației și Ministerul Sănătății, asigură formarea personalului pentru activitatea în domeniul asistenței sociale. În scopul ridicării nivelului profesional al asistenților sociali și al lucrătorilor sociali, se organizează cursuri de perfecționare a calificării.

(3) Ministerul Educației, în comun cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale, asigură elaborarea și aprobă programe de pregătire a unui personal calificat în domeniul asistenței sociale.

(4) Ministerul Muncii și Protecției Sociale, în comun cu autoritățile administrației publice locale, determină efectivul necesar de cadre în domeniul asistenței sociale.

(5) Instituțiile de asistență socială sunt obligate să respecte normele minimale de personal, aprobate prin ordinul ministrului muncii și protecției sociale.

Articolul 16. Atestarea personalului

(1) Pentru desfășurarea activității de asistență socială, personalul format în acest domeniu este atestat de o comisie competentă, care funcționează în cadrul secțiilor (direcțiilor) asistență socială și protecție a familiei.

(2) Modul de atestare este stabilit prin regulamentul aprobat de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale.

Articolul 17. Asistentul social

(1) Asistent social poate fi persoana care:

- a) este cetățean al Republicii Moldova, cu domiciliul în teritoriul ei;
- b) are studii speciale în domeniu;
- c) este aptă, conform unui certificat medical, pentru exercitarea atribuțiilor de asistent social.

(2) Nu poate fi asistent social persoana:

- a) privată de dreptul de a lucra în domeniu pe durată stabilită prin hotărâre judecătorească definitivă sau prin sancțiune disciplinară;
- b) care are antecedente penale nestinse.

Articolul 18. Lucrătorul social

(1) Atribuțiile lucrătorului social pot fi exercitate atât de persoanele cu pregătire teoretică și practică în acest domeniu, cât și de membrii familiei, de vecini sau de alte persoane capabile să presteze servicii de primă necesitate persoanelor specificate la art.7.

(2) Formarea profesională a lucrătorului social trebuie să asigure adaptarea acestuia la orice situație în care se poate afla persoana asistată, să asigure educarea acestuia în spiritul respectului demnității persoanei asistate și al responsabilității pentru sănătatea fizică și psihică a ei.

Articolul 19. Obligațiile personalului

(1) Asistentul social și lucrătorul social sunt obligați:

- a) să respecte normele eticii profesionale și legislația privind problemele sociale;
- b) să respecte confidențialitatea informațiilor obținute prin exercitarea profesiei;
- c) să respecte dreptul de a alege al persoanei sau familiei asistate;
- d) să manifeste competență la soluționarea problemelor sociale ale persoanei sau familiei;
- e) să apere persoana asistată de abuzul de încredere;
- f) să dea dovadă de onestitate în exercițiul funcțiunii;
- g) să conștientizeze problemele și interesele persoanei asistate pentru asigurarea autonomiei acesteia și implicarea activă a ei în societate;
- h) să sprijine persoanele și familiile aflate în dificultate prin mobilizarea resurselor materiale și umane existente.

(2) Standardele ocupaționale pentru asistentul social și lucrătorul social se stabilesc de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale și Ministerul Economiei.

Articolul 20. Evaluarea activității

Activitatea desfășurată de asistentul social și lucrătorul social este evaluată anual, pe baza datelor din rapoartele acestora, de către conducerea persoanei juridice, cu care asistentul sau lucrătorul a încheiat contract individual de muncă.

Articolul 21. Comisia disciplinară

(1) În cadrul Ministerului Muncii și Protecției Sociale se înființează o comisie disciplinară, care funcționează pe baze obștești și de a cărei competență ține analiza abaterilor săvârșite de asistenții sociali și lucrătorii sociali.

(2) În cazul depistării unor încălcări grave ale normelor eticii profesionale și ale normelor moralei de către asistentul social sau lucrătorul social, comisia disciplinară poate propune suspendarea din funcție sau concedierea acestuia.

(3) Regulamentul comisiei disciplinare se aprobă de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale.

Capitolul VI **FINANȚAREA ASISTENȚEI SOCIALE**

Articolul 22. Sursele de finanțare

(1) Acțiunile de asistență socială se finanțează de la bugetul de stat, de la bugetele unităților administrativ-teritoriale, din fondurile republican și locale de susținere socială a populației, din donații, sponsorizări, precum și din contribuțiile beneficiarilor de asistență socială.

(2) În scopul eficientizării acțiunilor de asistență socială, instituțiile de asistență socială pot organiza gospodarii auxiliare în vederea obținerii unor venituri pe care le vor gestiona, ca mijloace extrabugetare, în modul stabilit.

(3) Pentru finanțarea serviciilor sociale sunt utilizate și mijloacele încasate drept contribuții ale persoanelor beneficiare care dispun de venituri proprii.

(4) Contribuțiile beneficiarilor de asistență socială se stabilesc, în funcție de veniturile proprii ale beneficiarilor, după cum urmează:

a) de către autoritățile administrației publice locale - pentru serviciile sociale finanțate din bugetele proprii;

b) de către persoanele juridice (cu avizul autorităților administrației publice locale) - pentru serviciile sociale organizate și finanțate de acestea;

c) de Guvern - pentru serviciile sociale finanțate de la bugetul de stat;

d) prin acordul părților - în cazul programelor de asistență socială finanțate în parteneriat.

Articolul 23. Modul de finanțare

(1) Finanțarea acțiunilor de asistență socială de la bugetul de stat sau de la bugetele unităților administrativ-teritoriale se face direct de către ordonatorii de credite.

(2) Autoritățile administrației publice locale, pornind de la posibilitățile financiare reale, asigură baza materială necesară pentru organizarea și funcționarea unităților de asistență socială, pentru acordarea serviciilor sociale proprii și sprijină acțiunile de asistență socială întreprinse de persoanele fizice și juridice, de instituțiile de cult recunoscute în Republica Moldova și de organizațiile societății civile.

(3) Cheltuielile pentru asistență socială acordată copiilor de către autoritățile administrației publice locale se finanțează conform legislației în vigoare.

(4) Cheltuielile pentru asistență socială se efectuează din bugetul consolidat pe anul respectiv.

Articolul 24. Gestionarea prestațiilor și serviciilor

Prestațiile și serviciile sociale acordate, în conformitate cu prezenta lege, de către direcțiile municipale asistență socială și secțiile raionale asistență socială și protecție a familiei se gestionează de Ministerul Muncii și Protecției Sociale.

Articolul 25. Plata prestațiilor

Plata prestațiilor sociale se efectuează, în conformitate cu legislația, de către unitățile specializate abilitate, din mijloacele aprobate pentru această destinație.

Capitolul VII RĂSPUNDERI

Articolul 26. Responsabilități

Nerespectarea dispozițiilor prezentei legi atrage răspunderea disciplinară, materială, civilă sau penală în conformitate cu legislația în vigoare.

Capitolul VIII
DISPOZIȚII FINALE

Articolul 27

Guvernul, în termen de 5 luni:

va prezenta Parlamentului propuneri pentru aducerea legislației în vigoare în corespundere cu prezenta lege;

va aduce actele sale normative în concordanță cu prezenta lege;

va asigura anularea de către ministere și departamente a actelor normative ce contravin prezentei legi.

PRESEDINTELE PARLAMENTULUI

Eugenia OSTAPCIUC

Chisinau, 25 decembrie 2003.

Nr. 547-XV.

Publicată în:
Monitorul Oficial al R.Moldova
Nr. 42-44 din 12.03.2004

Aprobată
prin Hotărârea Guvernului
Republicii Moldova nr. 727
din 16 iunie 2003

Strategia națională privind protecția copilului și familiei

PREAMBUL

1. În Constituția Republicii Moldova se stipulează ca "Statul ocrotește maternitatea, copiii și tinerii, stimulând dezvoltarea instituțiilor necesare. Toate preocupările privind întreținerea, instruirea și educația copiilor orfani și a celor lipsiți de ocrotirea părinților revin statului și societății. Copiii și tinerii se bucură de un regim special de asistență în realizarea drepturilor lor" (art.49 alin.(2) și (3) și art.50 alin.(2)).

2. Prin ratificarea Convenției cu privire la drepturile copilului, adoptarea Legii privind drepturile copilului și a Concepției naționale privind protecția copilului și familiei Republica Moldova se obligă să respecte și să promoveze drepturile copilului ca subiect independent cu drept la ajutor și ocrotire specială, precum și să dezvolte politica națională în domeniul protecției copilului și familiei.

3. Eforturile întreprinse în ultimii ani de instituțiile statale și structurile internaționale în domeniul reformelor economice și sociale: restructurările economice și administrative, revizuirea cadrului legal, realizarea programelor de sănătate, educaționale și sociale nu au produs rezultatele așteptate, situația social-economică demonstrând că, copilul și familia rămân cele mai vulnerabile grupuri supuse riscurilor sociale.

4. Reducerea cuantumului cheltuielilor din bugetul consolidat pentru finanțarea sectorului social, inclusiv învățământ, ocrotirea sănătății și protecția socială de la 60,9% din totalul de cheltuieli bugetare în 1997 la 53,3% în 2001 (Anuar statistic 2002, Departamentul Statistică și Sociologie), a condiționat limitarea accesului la serviciile sociale de baza, a deteriorat calitatea serviciilor sociale comunitare și a afectat bunăstarea copilului și familiei.

5. Analiza fenomenului sărăciei pentru anul 2002, demonstrează că 35% din numărul total de copii cresc în familii sărace și 37,7% copii - în

familii puțin asigurate, majoritatea din ei fiind din mediul rural, iar riscului sărăciei sunt supuse, preponderent, familiile cu mulți copii (50 % din familii cu 4 și mai mulți copii sunt sărace) (Sărăcia în Republica Moldova (trimestrul III 2002), Departamentul Statistică și Sociologie).

6. Starea sănătății copilului este reflectată de indicatorii mortalității infantile. Rata mortalității infantile este în descreștere și a constituit 14,8‰ în anul 2002, comparativ cu 18,2 ‰ în anul 2000, însă rămâne a fi de două ori mai mare comparativ cu mediile europene (Ministerul Sănătății).

7. O problemă în structura mortalității infantile a copiilor de vârstă până la 1 an este mortalitatea extraspitalicească, care în anul 2002 a constituit 23,1% copii, provocată de nivelul de trai scăzut, insuficiența de cunoștințe pentru viața de familie, lipsa educației sanitare și accesului limitat la serviciile medicale (Ministerul Sănătății).

8. Nivelul înalt al deceselor copiilor de vârstă fragedă este cauzat de traume și intoxicații, constituind o problemă stringentă. Rata mortalității copiilor de vârsta 0 - 5 ani cauzată de traumatisme, constituie 1,5‰ și intoxicații - 2,9‰, mai înaltă decât ratele medii europene. Situația creată este condiționată de iresponsabilitatea părinților pentru îngrijirea și creșterea copilului și, tradițional, nesupravegherea acestuia de către adulți (Ministerul Sănătății).

9. Numărul persoanelor cu HIV/SIDA și copiilor afectați de HIV/SIDA este în creștere, la moment fiind identificate 1639 persoane, copiii și tinerii în vârsta de 15 - 19 ani constituind 15,4% din cazuri, arată asupra necesității menținerii acestei probleme în centrul politicilor sociale sanitare (Ministerul Sănătății).

10. Calitatea educației de baza a scăzut substanțial ca rezultat al deteriorării situației economice și al finanțării inadecvate a sistemului. Exodul cadrelor didactice este declanșat de lipsa de motivație, ceea ce conduce la diminuarea continuă a calității serviciilor educaționale. Numărul de angajați din sistemul educațional s-a redus de la 59700 persoane în anul 1997/1998 la 51500 persoane în anul 2001/2002.

11. Unul dintre cele mai negative efecte ai ultimilor ani este declinul educației timpurii. Aproximativ 55% din copii de vârsta 1 - 5 ani nu frecventează grădinița și nu au acces la programele de dezvoltare și educație timpurie, iar frecventarea grupelor de pregătire pentru școală de către copiii de vârsta 5 - 7 ani constituie 78,8% copii (Ministerului Educației).

12. Numărul copiilor care necesita protecție specială este în creștere. Îngrijirea rezidențială fiind forma cea mai frecventă de asistare a copiilor. Conform datelor prezentate de Departamentul Statistică și Sociologie, copiii sub vârsta de 18 ani reprezintă 1 009 046 copii (conform datelor la 1 ianuarie 2002), circa 13,5 mii dintre ei aflându-se în îngrijire rezidențială, cauza fiind situația social-economică și morală a familiei, ceea ce arată că din 100 copii - 1,34 copii sunt îngrijiți și educați în sistemul rezidențial.

13. Diminuarea rolului familiei în creșterea și educarea **copiilor, în special a copiilor cu cerințe** speciale, precum și eschivarea comunității de la rezolvarea problemelor familiei și copilului, și asistarea acestora, preponderent, prin forma rezidențială de îngrijire, dezvoltare și educare a condus la instalarea acestei forme de protecție a copilului drept dominantă, diminuând responsabilitatea familiei și comunității, precum și la stagnarea dezvoltării serviciilor comunitare, în special, în localitățile rurale.

14. Asistarea episodică a copilului în dificultate, centrarea asistenței pe problemele de urgență a copilului și familiei, și mai puțin sau deloc pe prevenirea apariției factorilor de risc, determină necesitatea dezvoltării sistemului de servicii de protecție a copilului și familiei la toate nivelurile administrării publice, mecanismelor de monitorizare și finanțare a acestora, elaborării standardelor de calitate pentru diferite tipuri de servicii de protecție a copilului și familiei.

15. Prezența categoriilor tradiționale de copii în dificultate: **copii orfani și lipsiți de îngrijirea părintească, copii abandonati, copii cu dizabilități, copii din familii numeroase și cu părinți cu dizabilități**, precum și identificarea categoriilor noi de copii social vulnerabili și familii în situații de risc: **orfani sociali, copii, cetățeni ai Republicii Moldova, abandonati peste hotare, copii neșcolarizați, copiii străzii, copii victime ale abuzului și/sau traficului, tineri în conflict cu legea, copii cu HIV/SIDA** necesita noi abordări de politică socială și metodologică, revederea și completarea cadrului legal și instituțional.

16. Divizarea confuză a responsabilităților între structurile și nivelurile autorităților administrației publice și lipsa transparenței activităților acestora, ineficiența și/sau insuficiența parteneriatului dintre structurile guvernamentale și societatea civilă solicită dezvoltarea modalităților eficiente de colaborare, divizarea și delegarea responsabilităților între toate structurile și nivelurile administrației publice în soluționarea problemelor copilului și familiei.

17. Problemele sociale cu care se confruntă copilul și familia necesită atenție deosebită și soluționarea lor trebuie să fie un obiectiv prioritar al politicii sociale statale.

18. Guvernul Republicii Moldova, în scopul creării unui sistem unic de protecție a copilului și familiei, va pune în aplicare, în parteneriat cu societatea civilă și organizațiile internaționale, *Strategia națională privind protecția copilului și familiei* (în continuare - Strategie).

19. Prezenta Strategie este elaborată în baza situației existente, reflectată anterior, a copilului și familiei, conform Concepției naționale privind protecția copilului și familiei (Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 51 din 23 ianuarie 2002), Convenției ONU cu privire la drepturile copilului, reieșind din Recomandările Sesiunii speciale în interesul superior al copilului (5 mai 2002, New-York) și Recomandărilor Comitetului ONU privind implementarea Convenției ONU cu privire la drepturile copilului (4 octombrie 2002).

20. Prezenta Strategie include scopul și obiectivele generale, principiile în baza cărora se va realiza aceasta și obiectivele operaționale pentru fiecare compartiment.

SCOPUL STRATEGIEI. ASIGURAREA ACCESULUI COPILULUI ȘI FAMILIEI LA SERVICII DE PROTECȚIE SOCIALĂ DE CALITATE

21. Prezenta Strategie are drept obiective:

asigurarea dezvoltării și realizării politicii de protecție socială a copilului și familiei la nivel național și local;

dezvoltarea/armonizarea cadrului legal în domeniul protecției copilului și familiei și asigurarea implementării depline a Convenției ONU și altor acte normative naționale și internaționale privind drepturile copilului și familiei;

consolidarea și dezvoltarea capacităților instituționale de a elabora, implementa și dezvolta modele de servicii comunitare în baza standardelor de calitate pentru protecția copilului și familiei;

crearea și dezvoltarea unui sistem național și local de monitorizare și evaluare a situației copilului și familiei;

dezvoltarea și consolidarea resurselor umane încadrate în serviciile de protecție a copilului și familiei și angajarea personalului corespunzător standardelor profesionale;

dezvoltarea mecanismelor financiare care să promoveze și să susțină modele eficiente de servicii de protecție a copilului și familiei;

dezvoltarea capacității familiei și comunității de a asigura asistența copiilor și de a preveni riscul instituționalizării și intrării copilului în dificultate;

sensibilizarea societății și formarea opiniei publice vis-a-vis de problemele copilului și familiei.

PRINCIPIILE GENERALE ALE STRATEGIEI

22. Strategia are la bază următoarele principii:

Principiul interesului superior al copilului. Republica Moldova a ratificat Convenția ONU cu privire la drepturile copilului care stipulează că "in toate acțiunile care îl privesc pe copil, fie că sunt întreprinse de instituții publice sau private de protecție socială, de către tribunale, autorități administrative sau de organe legislative, interesul superior al copilului trebuie să fie luat în considerare cu prioritate".

Statul se obliga, reieșind din posibilitățile financiare, să asigure îngrijirea și protecția necesară pentru bunăstarea copilului, luând în considerare drepturile și obligațiile părinților, tutorei copilului sau altei persoane legal responsabile de copil și va întreprinde măsuri administrative și legislative adecvate pentru aceasta. Statul garantează că instituțiile, serviciile și așezămintele responsabile de îngrijirea și protecția copilului corespund standardelor stabilite de organele competente, în special în sfera securității, sănătății, numărului și competențelor personalului și managementului eficient.

Principiul respectării opiniei copilului. În toate deciziile care îl privesc pe copil se va asigura respectarea opiniei copilului vis-a-vis de măsurile de intervenție și de soluționare a dificultății în care a intrat copilul.

Principiul non-discriminării. Strategia vizează toți copiii din Republica Moldova, cu atenție deosebită pentru grupurile de copii aflați în dificultate: abandonați, abuzați, maltratați, neglijați, copiii străzii, copiii cu

disabilitati, copiii lipsiți de îngrijirea părintească, orfani, copiii instituționalizați și în risc de instituționalizare, copiii cu HIV/SIDA, copiii în conflict cu legea, copiii victime ale abuzului și/sau traficului, precum și copiii din familiile vulnerabile.

Principiul interdisciplinar și multisectorial. Elaborarea politicilor se va efectua la nivel inter-disciplinar, cu implicarea tuturor structurilor responsabile de îngrijirea, protecția și educarea copiilor. Responsabilitatea aplicării strategiei revine autorităților publice centrale și locale în funcție de competențele lor, cu implicarea societății civile, părinților, persoanelor care reprezintă drepturile copilului etc.

Principiul flexibilității. Strategia este un document flexibil care va fi modificat în funcție de necesități și de schimbările sociale structurale.

Principiul descentralizării acordării de servicii. Serviciile de protecție a copilului și familiei se vor organiza și dezvolta la nivel comunitar/local și central, asigurând accesibilitatea serviciilor de protecție a copilului și familiei.

COMPARTIMENTELE STRATEGIEI

23. Prezenta Strategie este constituită din cinci compartimente interdependente care reflectă scopul și structura problemelor copilului și familiei: **cadrul legal, cadrul instituțional, dezvoltarea capacităților, serviciile comunitare și resursele de finanțare**, precum și modalitatea de implementare a acesteia. Structurarea Strategiei pe compartimente permite distribuirea/delegarea eficace a sarcinilor și responsabilităților în cadrul structurilor de resort și între nivelurile administrației publice.

CADRUL LEGAL

Cadrul legal privind protecția copilului și familiei prevede asigurarea implementării Convenției ONU cu privire la drepturile copilului și altor acte normative naționale și internaționale, completarea actelor normative și legislative pentru protecția copilului în orice situație și față de orice risc social și elaborarea mecanismelor operaționale de punere în aplicare a acestora.

Modernizarea cadrului legal va avea în centrul atenției interesul superior al copilului, determinând ierarhia opțiunilor pentru îngrijirea și educarea copilului: sprijinirea familiei, reintegrarea în familia biologică și integrarea/reintegrarea copilului în familia extinsă, adopția, plasarea copilului la asistentul parental și în casa de copii de tip familie până la găsirea unei soluții optime, și drept ultimă opțiune - instituția rezidențială.

Cadrul legal se va realiza prin următoarele obiective:

definirea clară a conceptului de "interes superior al copilului" și reflectarea acestuia în actele normative și legislative naționale;

elaborarea și completarea actelor legale referitoare la neglijare, molestare, abuz, discriminare, trafic și altor forme care pot determina intrarea copilului în dificultate;

revizuirea și îmbunătățirea cadrului legal privind formele de protecție a copilului rămas fără îngrijire părintească: tutela, curatela, adopția (națională și internațională), casele de copii de tip familie, asistentul parental etc.;

îmbunătățirea și elaborarea cadrului legal privind protecția copiilor în conflict cu legea și justiția juvenilă. Înființarea în cadrul instanțelor judecătorești a unor complete, secții specializate în cazurile cu minori și posibilitatea creării unor tribunale pentru copii;

revederea actelor legislative și normative privind asigurarea accesului fiecărui copil la asistența medicală, educație și servicii sociale conform necesităților;

revizuirea mecanismului de aplicare a legislației privind munca copilului, din perspectiva noilor tendințe și principii (reducerea numărului de ore de muncă a copiilor, tipurile de munci, condițiile de muncă și vârsta de încadrare în câmpul muncii, excluderea formelor de exploatare a copilului și traficul etc.);

revederea actelor legislative și normative privind responsabilitatea părinților pentru îngrijirea, educația, dezvoltarea și protecția copilului propriu;

revederea cadrului legal și elaborarea actelor normative privind aplicarea standardelor de calitate pentru toate tipurile de servicii de protecție a copilului și familiei;

revederea și elaborarea regulamentelor-tip de funcționare și de reglementare a activităților serviciilor de protecție, îngrijire și dezvoltare a copilului aflat în dificultate;

inclusiunea într-o culegere a actelor normative și legislative privitor protecția copilului și familiei;

crearea cadrului juridic cu privire la atestarea, angajarea, formarea și evaluarea personalului implicat în serviciile de protecție a copilului și familiei (asistenți sociali și parentali profesioniști, psihologi, psihopedagogi, logopezi, lucratori medicali și alte categorii de specialiști);

revizuirea și îmbunătățirea cadrului legislativ ce tine de activitatea instituțiilor naționale și internaționale, ONG-urilor și serviciilor destinate copilului și familiei;

crearea cadrului legal în vederea acreditării serviciilor de protecție a copilului și familiei;

elaborarea politicilor în domeniul protecției copilului și familiei, implementarea și monitorizarea implementării acestora.

CADRUL INSTITUȚIONAL

Cadrul instituțional prevede divizarea clară și transparentă a sarcinilor și responsabilităților între structurile responsabile de protecția copilului și familiei; promovarea formelor eficiente de prevenire a intrării copiilor în îngrijire rezidențială; elaborarea și implementarea standardelor de îngrijire și oferirea de servicii medicale, educaționale și protecție socială; elaborarea și crearea sistemelor de monitorizare și evaluare ce ar urmări continuu calitatea și asigurarea serviciilor. Promovarea îngrijirii și educației copilului în familie prin elaborarea și aplicarea la nivel național și local a mecanismelor de motivare morală a familiei de a crește și educa copiii sănătoși.

Dezvoltarea structurilor, la toate nivelurile administrației publice, care ar evalua necesitățile copilului și ale familiei în scopul prevenirii intrării în dificultate și găsirii celei mai optimale opțiuni de asistență a necesităților copilului și familiei. Structurile existente: consultațiile medico-psihologo-pedagogice, direcțiile de învățământ, de sănătate, de

asistență socială își vor redefini misiunile în vederea respectării interesului superior al copilului și prevenirii instituționalizării.

Cadrul instituțional se va realiza prin următoarele obiective:

divizarea clară a sarcinilor și responsabilităților între ministerele și departamentele de resort și între cele două niveluri ale autorităților administrației publice, descentralizarea serviciilor de protecție a copilului și familiei prin perfectarea legislației în vigoare;

dezvoltarea structurilor locale responsabile de protecția copilului și familiei și redefinirea misiunilor acestora;

elaborarea și aprobarea programelor sectoriale și locale în domeniul protecției copilului și familiei;

asigurarea transparenței activităților structurilor statale de protecție a copilului și familiei, la toate nivelurile administrației publice și activităților societății civile;

elaborarea metodologiei de identificare a copilului și familiei aflați în dificultate;

elaborarea mecanismelor de prevenire a intrării copilului în sistemul rezidențial de îngrijire și reintegrare a acestuia în familie, în alte tipuri de îngrijire de tip familial și/sau în comunitate. Îngrijirea rezidențială va servi drept măsură temporară și o ultimă opțiune în soluționarea problemei copilului;

revederea și determinarea criteriilor de plasare a copilului în îngrijirea rezidențială și evaluarea periodică a situației acestuia în scopul determinării termenului de ședere și găsirea unei forme mai bune de îngrijire;

evaluarea actualelor standarde de îngrijire, dezvoltare și asistență a copilului și a posibilităților comunităților de a oferi servicii de calitate copilului și familiei;

elaborarea și implementarea standardelor de calitate pentru diferite tipuri de servicii de protecție a copilului și familiei;

elaborarea și punerea în aplicare a sistemului de monitorizare și evaluare a serviciilor de protecție a copilului și familiei;

crearea, la nivel național și local, a unui sistem informațional care să includă date ale copilului și familiei în dificultate și în situații de risc, instituțiile de protecție a copilului și familiei;

crearea structurii independente de monitorizare și evaluare a serviciilor de protecție a copilului și familiei;

crearea serviciului de petiții care ar permite copilului și familiei sa-si expună atitudinea vis-a-vis de serviciul social solicitat/primit. Constituirea instituției de avocat al copilului.

DEZVOLTAREA CAPACITĂȚILOR

Compartimentul dezvoltarea capacităților prevede activități de utilizare eficientă și dezvoltare a capacităților și resurselor umane disponibile în domeniul protecției copilului și familiei în parteneriat cu structurile statale și societatea civilă, organismele naționale și internaționale; dezvoltarea capacităților comunitare în identificarea problemelor copilului și familiei, precum și în găsirea soluțiilor posibile.

Compartimentul dezvoltarea capacităților va fi realizat prin următoarele obiective:

dezvoltarea conceptelor de formare și perfecționare profesională a studenților și personalului din domeniul protecției copilului și familiei: asistență socială, educație, sănătate, economie, legislație etc.;

evaluarea necesităților de formare/perfecționare profesională, precum și a capacității de a răspunde la aceste cerințe profesionale;

formarea profesională a cadrelor din domeniul protecției copilului și familiei în conformitate cu legislația națională, standardele profesionale și reflectarea în programele cursurilor a Convenției ONU cu privire la drepturile copilului, a principiilor și tendințelor actuale de abordare a copilului;

elaborarea programelor de formare și perfecționare profesională pentru personalul angajat în protecția copilului și familiei;

elaborarea criteriilor de selectare, recrutare și angajare a personalului pentru serviciile de protecție a copilului și familiei;

revizuirea criteriilor de dezvoltare și de motivare a personalului angajat în protecția copilului și familiei;

dezvoltarea capacităților părinților de a asista necesitățile copiilor, în special, a copiilor cu cerințe speciale și/sau în situații de risc;

revizuirea și completarea curriculumului școlar privitor la programele de educație familială, elaborarea materialelor informaționale pentru familie, educație pentru sănătate în baza deprinderilor pentru viața.

SERVICIILE COMUNITARE

Compartimentul servicii comunitare prevede dezvoltarea și promovarea modelelor viabile de servicii comunitare de protecție a copilului și familiei: servicii de prevenire a intrării copiilor în dificultate și în sistemul rezidențial de îngrijire și educație, servicii de asistență socială pentru copii și familiile în situații de risc și aflați în dificultate.

Serviciile comunitare vor fi dezvoltate prin realizarea următoarelor obiective:

definirea conținutului și elaborarea criteriilor de îngrijire comunitară și identificarea cailor de susținere a durabilității serviciilor comunitare;

dezvoltarea și susținerea modelelor de servicii de protecție a copilului și familiei comunitare, alternative îngrijirii rezidențiale;

susținerea metodologică, informațională și managerială a comunităților și a autorităților publice locale în identificarea problemelor copilului și familiei, în organizarea și implementarea serviciilor de protecție a copilului și familiei;

responsabilitatea comunităților și autorităților publice locale în soluționarea problemelor copilului și familiei prin utilizarea eficientă a resurselor locale și valorificarea potențialului familiei și comunității;

implicarea comunităților și autorităților publice locale în atragerea resurselor extrabugetare pentru susținerea familiilor vulnerabile și crearea serviciilor pentru copil și familie;

elaborarea mecanismului de implicare a sectorului privat în soluționarea problemelor copilului și familiei și crearea serviciilor comunitare de protecție socială;

organizarea și punerea în aplicare a sistemului de asistență socială bazat pe testarea mijloacelor familiei, în scopul utilizării eficiente a resurselor și excluderii dependentei familiei față de asistența oferită;

dezvoltarea și promovarea unui sistem participativ de protecție a copilului și familiei cu implicarea tuturor instituțiilor comunitare (familie, serviciul medical, grădiniță, școală, biserică, sectorul asociativ etc.) în aria de activitate a cărora este protecția copilului și familiei;

susținerea și promovarea ONG-urilor locale acreditate pentru oferirea serviciilor, în baza standardelor de calitate, și realizarea activităților în domeniul protecției copilului și familiei la nivel comunitar;

revizuirea/redefinirea misiunii instituțiilor rezidențiale și îmbunătățirea condițiilor de îngrijire și educație în instituțiile rezidențiale de protecție.

RESURSELE FINANCIARE

Compartimentul resurse financiare prevede definirea mecanismelor de finanțare fundamentate de modele eficiente de protecție a copilului și familiei, reieșind din interesul superior al copilului, standarde de îngrijire și servicii sociale destinate copilului și familiei, precum și standarde profesionale pentru angajații din domeniu.

Compartimentul resurse financiare va fi realizat prin următoarele obiective:

evaluarea modelelor actuale de finanțare a serviciilor de îngrijire rezidențială și a serviciilor comunitare. Asigurarea transparenței cheltuielilor pentru toate tipurile de servicii de protecție a copilului și familiei;

elaborarea și aplicarea modelelor de finanțare a serviciilor de protecție a copilului și familiei în baza standardelor de calitate a acestor servicii;

stabilirea clară a responsabilităților între cele două niveluri ale administrației publice privitor la alocarea și utilizarea eficientă a resurselor

finanțare în domeniul protecției copilului și familiei prin perfectarea și modificarea actelor normative în vigoare;

evaluarea condițiilor de salarizare a angajaților din domeniul protecției copilului și familiei și determinarea criteriilor de promovare a performanțelor profesionale și de motivare a oferirii serviciilor de calitate.

IMPLEMENTAREA STRATEGIEI

Prezenta Strategie este preconizată pentru o perioadă de cinci ani, implementarea căreia implică abordarea multidisciplinară și intersectorială, adaptarea flexibilă la schimbările și necesitățile imediate, precum și angajarea tuturor nivelurilor administrației publice, comunității și societății civile.

24. Guvernul este responsabil pentru implementarea compartimentelor strategiei, pentru monitorizarea respectării drepturilor copilului în conformitate cu Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, supravegherea și coordonarea activităților de protecție a copilului și familiei la nivel de raion și local; cooperarea cu agențiile și donatorii internaționali și cu sectorul asociativ.

25. Implementarea prezentei Strategii va fi realizată prin Planul național de acțiuni care va cuprinde activitățile, responsabilii, sursele de finanțare, partenerii și termenele de implementare a Strategiei.

26. Implementarea prezentei Strategii va fi realizată prin programe sectoriale și locale.

27. Consiliul național pentru protecția Drepturilor Copilului va coordona elaborarea programelor sectoriale și locale, și va monitoriza implementarea lor.

28. Autoritățile administrației publice locale, în cooperare cu societatea civilă și instituțiile comunitare, sunt responsabile de implementarea prezentei Strategii la nivel local și regional.

29. Finanțarea activităților în implementarea prezentei Strategii va fi realizată din contul și în limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat, bugetele unităților administrativ-teritoriale, bugetul asigurărilor sociale de stat, surse extrabugetare și asistența comunității donatorilor.

30. Implementarea prezentei Strategii va fi monitorizată în baza Planului de monitorizare, elaborat la diferite niveluri ale administrației publice.

31. Autoritățile administrației publice centrale și locale, societatea civilă și comunitățile vor asigura transparența activităților și rezultatelor implementării prezentei Strategii.

CODUL DEONTOLOGIC AL ASISTENTULUI SOCIAL

Capitolul I PRINCIPII ETICE

1.1 - Principii etice generale

Art. 1 – Fiecare ființă umană este o valoare unică, ceea ce implică respect necondiționat.

Art. 2 – Fiecare persoană are datoria să contribuie, după posibilități, la bunăstarea societății și dreptul de a primi suportul deplin din partea acesteia.

Art. 3 – Fiecare persoană are dreptul să se autorealizeze în măsura în care nu afectează autorealizarea celorlalți.

Art. 4 – Asistentul social are obligația să respecte și să promoveze principiile eticii și justiției sociale.

Art. 5 – Asistentul social are responsabilitatea să-și folosească la maximum calitățile umane și cunoștințele profesionale pentru a ajuta indivizii, grupurile, comunitățile, societatea în dezvoltarea lor și în soluționarea conflictelor la nivel personal și la nivelul societății.

Art. 6 – Asistentul social trebuie să acorde asistența cea mai bună posibil oricărei persoane aflate în dificultate, fără a face niciun fel de discriminări (în funcție de sex, vârstă, rasă, naționalitate, apartenență etnică sau religioasă etc.).

Art. 7 – În activitatea sa, asistentul social trebuie să respecte drepturile persoanelor, specificul grupurilor și comunităților, având în vedere prevederile cu privire la drepturile și valorile stipulate în Declarația Universală a Drepturilor Omului, alte convenții internaționale, cât și a legislației naționale; drepturile persoanei umane au prioritate.

Art. 8 – Asistentul social trebuie să se bazeze pe principiile respectului apărării intimității, confidențialității și utilizării responsabile a informațiilor obținute în actul exercitării profesiei. Respectarea confidențialității trebuie să fie necondiționată, ea continuă chiar și după decesul persoanei asistate.

Art. 9 – Dacă în exercitarea profesiei se constată o încălcare a prevederii legale, asistentul social are datoria de a o face cunoscută părților implicate, dar nu poate denunța organelor legii; el nu trebuie să facă nici depoziții în justiție și nici nu poate fi chemat ca martor pentru ceea ce a constatat, având dreptul, pe motive profesionale bine întemeiate, să refuze.

Art. 10 – În același timp, asistentul social are datoria să coopereze cu organele în drept pentru prevenirea actelor criminale posibile.

Art. 11 – Asistentul social va implica activ persoana asistată în conștientizarea intereselor sale, încât să-și asigure autonomia, demnitatea și dezvoltarea umană.

Art. 12 – În activitatea sa cu persoana asistată, asistentul social va considera cu prioritate interesele acesteia, acordând totodată atenția necesară intereselor celorlalte părți implicate.

Art. 13 – Asistentul social, stimulând asistatul să-și asume responsabilitatea adoptării soluției pentru problemele sale, trebuie să se implice activ și responsabil în sprijinirea asistatului în acest proces. El trebuie să-l sprijine pe asistat să devină conștient de toate riscurile și consecințele posibile ale unei opțiuni sau alteia.

Art. 14 – Impunerea unei soluții care să rezolve problemele asistatului în detrimentul intereselor celorlalte părți implicate trebuie să aibă loc doar după o evaluare sistematică și responsabilă a cerințelor tuturor părților aflate în conflict.

Art. 15 – În activitatea sa, asistentul social nu va oferi niciodată, direct sau indirect, suportul persoanelor, grupurilor, forțelor politice ori structurilor de putere care manipulează sau oprimă celelalte ființe umane.

Art. 16 – Toate deciziile pe care asistentul social le ia vor avea o justificare etică explicită. Asistentul social va milita ca aceste decizii să fie acceptate și respectate și de către ceilalți.

Art. 17 – Asistentul social are datoria să activeze pentru ca principiile Codului deontologic al asistenței sociale să fie cunoscute și respectate atât în cadrul comunității sale profesionale, cât și de către alte persoane și instituții.

Art. 18 – Asistentul social trebuie să facă tot ce-i stă în putință să susțină părțile în soluționarea pe cale amiabilă a situațiilor conflictuale, evitând recurgerea la calea juridică.

Capitolul II STANDARDE

2.1 – Standardele generale ale conduitei morale a asistentului social

Art. 19 – Asistentul social trebuie să mențină în cadrul colectivității un înalt standard al conduitei sale morale. Este inacceptabilă orice formă de manipulare; asistentul social trebuie să respecte libertatea de opinie a fiecărui individ, grup, colectivitate.

Art. 20 – Asistentul social trebuie să apere persoana asistată de a fi abuzată datorită unei situații dificile în care se află.

Art. 21 – Asistentul social trebuie să-și practice profesiunea cu probitate morală, demnitate, onestitate și competență.

Art. 22 – Profesia de asistent social fiind condiționată de încredere și prestigiu personal, asistentul social trebuie să evite în viața sa privată tot ceea ce ar dăuna imaginii sale profesionale.

2.2 – Standarde generale ale conduitei profesionale

Art. 23 – Asistentul social trebuie să fie activ în depistarea problemelor, să folosească toate cunoștințele sale profesionale pentru a asista persoanele, grupurile sau colectivitățile aflate în dificultate să atingă un prag acceptabil de normalitate.

Art. 24 – Asistentul social trebuie să protejeze interesele persoanelor asistate susținându-le în luarea propriilor decizii în deplină cunoștință de cauză.

Art. 25 – Asistentul social trebuie să-și perfecționeze continuu pregătirea profesională (prin lecturi de specialitate, cursuri de perfecționare, participare la manifestări științifice), cât și deprinderile și abilitățile pentru practicarea meseriei; trebuie să contribuie la dezvoltarea unui climat simulativ pentru perfecționarea în cadrul comunității profesionale.

Art. 26 – Asistentul social trebuie să evite acele situații care pot dăuna imaginii publice favorabile profesiei; să nu permită sau să încurajeze denigrarea profesiei.

Art. 27 – Asistentul social este responsabil pentru calitatea și conținutul serviciilor pe care le oferă.

Art. 28 – Asistentul social trebuie să reziste oricăror presiuni politice sau ideologice, precum și altor influențe care pot interfera cu exercitarea profesiei.

Art. 29 – Asistentul social nu trebuie să îngăduie ca problemele sale personale să influențeze judecățile și activitatea sa profesională.

Art. 30 – Fiind solicitat de profesie să înțeleagă și să-și asume problemele celor pe care îi asistă, asistentul social are o datorie fundamentală față de sine și familia proprie de a-și dezvolta capacitatea de diferențiere a problemelor din sfera activității profesionale de viața personală și a familiei sale.

Art. 31 – O componentă esențială a profilului profesional al asistentului social este dezvoltarea capacității de autocunoaștere și de cunoaștere a celuilalt (empatia).

Art. 32 – Asistentul social trebuie să supună continuu unei examinări critice, constructive profesia, teoriile, metodele și practicile ei.

Art. 33 – Asistentul social trebuie să susțină cercetarea științifică din domeniul asistenței sociale, angajându-se direct în activitatea de cercetare științifică, colaborând sau sprijinind cu experiența, informația și datele de care dispune pe colegii angajați în programe de cercetare științifică.

Art. 34 – Asistentul social angajat în activitatea de cercetare se va supune normelor deontologice generale ale domeniului cercetării științifice.

Art. 35 – Asistenții sociali angajați în cercetarea științifică trebuie să ia toate măsurile necesare pentru protecția anonimatului și intimității persoanelor investigate, în scopul înlăturării oricăror prejudicii morale sau materiale la care acestea ar putea fi supuse.

Art. 36 – Este o datorie față de propria profesie sprijinirea prin toate mijloacele a procesului de educație și formare a asistenților sociali: în calitate de cadru didactic, ca îndrumător de practică sau coleg cu mai multă experiență.

Art. 37 – Specialiștii angajați în formarea profesională a asistenților sociali trebuie să însușească respectul și dragostea față de profesie, să contribuie la difuzarea și interiorizarea normelor Codului deontologic.

2.3 – Standardele generale în relația asistentului social cu persoanele asistate

Art. 38 – Atitudinea față de persoana asistată se bazează pe respect față de persoana asistatului și pe recunoașterea responsabilității acestuia pentru opțiunile pe care la face.

Art. 39 – Asistentul social oferă asistență socială fără să piardă din vedere valorile comunității din care asistatul face parte.

Art. 40 – Asistentul social are obligația să acorde asistență, în limitele obiectivelor instituției din care face parte, oricărei persoane aflate în dificultate, fără nici o discriminare.

Art. 41 – Asistentul social trebuie să furnizeze persoanei asistate informații complete și exacte cu privire la oferta serviciilor sociale acceptabile în cadrul instituției din care face parte.

Art. 42 – Dacă dintr-un motiv oarecare, asistentul social consideră că nu poate oferi asistența solicitată, el trebuie să explice motivele sale asistatului, în afară de cazul în care aceasta ar contraveni în vreun fel persoanei asistate.

Art. 43 – Dacă asistentul social este în situația de a-și exprima opțiunile religioase sau politice, el trebuie să facă acest lucru astfel, încât persoana asistată să se simtă absolut liberă în propriile opțiuni.

Art. 44 – Asistentul social va acționa în cooperare cu persoana asistată în ceea ce privește asistența acordată. Numai în cazul în care persoana asistată nu are capacitatea de a decide care sunt nevoile sale sau dacă interesele altor persoane ori ale societății sunt în pericol, este permis să se intervină fără informarea celui asistat. În această situație, asistentul social va justifica acțiunile sale, atât cât este posibil, persoanei asistate.

Art. 45 – Asistentul social trebuie să câștige încrederea persoanei asistate, convingând-o că relația stabilită este utilizată în scopul promovării drepturilor, dorințelor și intereselor sale legitime; asistentul social va culege numai informații necesare actului asistenței.

Art. 46 – Dacă în timpul acordării asistenței asistentul social cooperează cu alte persoane, el va comunica numai informațiile necesare, dar nu fără acordul clientului și în conformitate cu exigențele menționate în Art. 7.

Art. 47 – Dacă asistentul social este chemat ca martor, el va decide de la caz la caz dacă va depune sau nu mărturie, cu respectarea prevederilor cu privire la secretul profesional, conținute în acest Cod. Asistentul social poate să depună mărturie împotriva unei persoane asistate în condițiile în care consideră că interesele vitale ale altora sunt în pericol, iar în caz de dubiu, se poate consulta cu organismul comunității profesionale responsabil de aplicarea prezentului Cod.

2.4 – Standardele generale la locul de muncă – serviciu, agenție, organizație

Art. 48 – Asistentul social are obligația să lucreze sau să coopereze cu acele agenții, ale căror politici și procedee se înscriu în standardele profesionale adecvate și care respectă Codul deontologic al asistentului social.

Art. 49 – Asistentul social este responsabil de standardele profesionale și etice ale instituției în care lucrează.

Art. 50 – Asistentul social va acționa pentru realizarea responsabilă și calificată a obligațiilor organizației în care lucrează, contribuind la elaborarea și dezvoltarea standardelor profesionale și etice ale întregii activități de asistență socială.

Art. 51 – Asistentul social va susține satisfacerea intereselor legitime ale persoanei asistate în cadrul instituției din care face parte sau, dacă nu este posibil, apelând la alte surse de sprijin.

2.5 – Standardele referitoare la relațiile asistentului social cu colegii și alți specialiști

Art. 52 – Asistentul social trebuie să colaboreze cu colegii săi și cu alți specialiști, atunci când se impune.

Art. 53 – Asistentul social trebuie să militeze, în relațiile cu colegii și cu ceilalți specialiști, pentru promovarea și respectarea standardelor profesiei.

Art. 54 – Asistentul social trebuie să împărtășească cunoștințele, experiența, ideile sale cu colegii, cu ceilalți specialiști, precum și cu voluntarii, în scopul perfecționării reciproce.

Art. 55 – Față de colegii aflați la începutul carierei profesionale, asistentul social trebuie să acorde întregul suport pentru integrarea profesională a acestora și să le împărtășească experiența proprie.

Art. 56 – Asistentul social trebuie să recunoască și să respecte meritele și competențele colegilor, să accepte diferențele de opinie și practică, exprimându-și eventualele critici prin modalități adecvate, într-o manieră responsabilă.

Art. 57 – Asistentul social în poziție de conducere trebuie să respecte opiniile profesionale, capacitatea, experiența și meritele colegilor prin crearea unei atmosfere de dezbatere liberă și responsabilă.

Art. 58 – Asistentul social pus în situația de a evalua activitatea colegilor trebuie să dea dovadă de echitate, corectitudine și profesionalism.

Art. 59 – Asistentul social este chemat să contribuie la realizarea unui climat de colegialitate, respect și suport reciproc. În cazul apariției unor

situații conflictuale, el trebuie să contribuie activ la rezolvarea acestor situații într-un spirit colegial și de exigență profesională.

Art. 60 – Relațiile asistentului social cu colegii și alți specialiști trebuie să se bazeze pe loialitate și susținerea reciprocă a reputației.

Art. 61 – În activitatea cu persoanele asistate, asistentul social nu trebuie să depășească sfera sa de competență; în același timp, asistentul social trebuie să militeze împotriva substituirii sale, ca specialist, cu specialiști din alte domenii din sfera de competență a asistenței sociale.

Art. 62 – Asistentul social, care are temei să creadă că un coleg prejudiciază prin comportarea sa interesele persoanei asistate sau încalcă flagrant standardele profesiei, are obligația să aducă la cunoștință acest lucru organismelor în drept, dacă nu a reușit să rezolve situația prin discuții colegiale cu persoana în cauză.

2.6 – Responsabilitatea asistentului social față de societate

Art. 63 – Responsabilitatea primară a asistentului social se referă la persoanele aflate în dificultate dar, totodată, profesia sa îi impune o înaltă responsabilitate față de societate.

Art. 64 – Asistentul social are datoria de a sprijini persoanele asistate să se integreze în viața socială și culturală, de a restabili relațiile cu familia și societatea, de a reduce dependența socială, de a-l face pe asistat conștient nu numai de drepturile sale, dar și de datoriile sale sociale.

Art. 65 – Asistentul social are datoria să sprijine societatea în a deveni conștientă în problemele grave cu care se confruntă anumite categorii ale populației, de posibilele inechități, nedreptăți și să militeze pentru o atitudine colectivă, prin găsirea unor soluții constructive.

Art. 66 – Aderând complet la valorile democrației, care presupun crearea unei societăți echilibrate în care toate segmentele ei să se accepte, să

se recunoască și să se sprijine reciproc, asistentul social are datoria să înțeleagă și să respecte cultura, experiența istorică, opțiunile fundamentale ale comunității în care lucrează.

Art. 67 – Asistentul social trebuie să contribuie cu experiența sa profesională la dezvoltarea programelor și politicilor sociale. Asistentul social este dator să susțină perfecționarea politicilor sociale în scopul îmbunătățirii condițiilor de viață și pentru promovarea justiției sociale.

Art. 68 – Asistentul social trebuie să militeze pentru crearea unei “societăți pentru toți”, fără discriminări, excluțiuni sau marginalizări, o societate caracterizată de grija pentru fiecare membru al său.

Capitolul III

RESPONSABILITATEA COMUNITĂȚII PROFESIONALE PENTRU RESPECTAREA ȘI CUNOAȘTEREA PROFESIEI DE CĂTRE CEILALȚI

Art. 69 - Asistentul social are obligațiunea morală de a se organiza într-o comunitate profesională pentru elaborarea criteriilor de dezvoltare a profesiei, drepturilor și obligațiilor asistenților sociali și să urmărească respectarea lor.

Art. 70 – Comunitatea profesională va promova standardele morale și profesionale de asistență socială și va veghea la respectarea lor.

Art. 71 – Asistentul social este un profesionist, pregătirea sa profesională incluzând un complex de cunoștințe și deprinderi multidisciplinare. Specializarea sa se realizează în forme de învățământ acreditate de tip postliceal, de minimum 3 ani, sau studii universitare.

Art. 72 – Comunitatea profesională are datoria să acționeze pentru prevenirea exercitării profesiei de asistent social de către persoane fără calificarea profesională corespunzătoare.

Art. 73 – Comunitatea trebuie să militeze pentru ca în organizațiile ofertante de servicii de asistență socială să se lucreze cu asistenți sociali profesioniști, ca o garanție a respectării standardelor profesionale adecvate.

Art. 74 – Comunitatea profesională va dezvolta mecanismele și procedurile de evaluare și acreditare ale organizațiilor care oferă servicii de asistență socială.

Art. 75 – Înalta sa misiune nu se poate realiza decât în cooperare cu colectivitatea profesională și prin colaborarea cu alți specialiști, contribuind împreună la dezvoltarea profesiei.

Art. 76 – Comunitatea profesională va accepta că instruirea profesională continuă este fundamentală pentru activitatea de asistență socială; ea este responsabilă pentru standardele serviciilor oferite.

Art. 77 – Comunitatea va recunoaște și va stimula nevoia de colaborare a asistenților sociali cu alți specialiști, în interesul persoanelor asistate.

Art. 78 – Comunitatea asistenților sociali va milita pentru realizarea condițiilor care permit asistenților sociali să cunoască și să respecte obligațiile ce decurg din prevederile acestui Cod.

Art. 79 – Comunitatea profesională va milita și sprijini procesul de creare și dezvoltare a serviciilor sociale publice.

Art. 80 – Comunitatea profesională a asistenților sociali are datoria să acționeze pentru recunoașterea socială a profesiei și pentru oficializarea statutului profesional și obligațiilor asistentului social.

Capitolul IV
ÎNSUȘIREA, RESPECTAREA ȘI MECANISME DE SANȚIUNE
ALE CODULUI DEONTOLOGIC

Art. 81 – Organizația/organizațiile profesională are/au datoria să dezvolte organisme însărcinate cu:

- difuzarea prezentului Cod;
- analiza situațiilor de posibilă încălcare a prevederilor Codului;
- analiza cu maximă responsabilitate și deplină colegialitate a vinovăției de încălcare a prevederilor Codului;
- prevederea sancțiunilor ce se impun;
- executarea sancțiunilor cuvenite.

Art. 82 – Sancțiunile pot fi:

- (1) atenționarea personală;
- (2) sesizarea instituției în care lucrează asistentul social;
- (3) aducerea la cunoștința întregii comunități profesionale a abaterilor grave.

Maria Bulgaru

Asistența socială

Ghid de practică

Bun de tipar 10.01.2005

Format 60 x 84¹/₁₆.

Coli de tipar 5,5. Coli editoriale 4,5.

Comanda_____ . Tiraj 200.

Tiparul executat la Tipografia Orhei
„Lyceum”, Chișinău, str. Socoleni, 16/1
tel. 45-98-33, fax 45-97-64